

Вёска, дзе жыве спрадвеку “Яшчар”

У вёсцы Гута на Пастаўшчыне архітэктурных адметнасцяў няма, але затое там жывуць тыя ўнікальныя праявы спадчыны, якія рукамі не памацаеш. Акурат напярэдадні Міжнароднага дня помнікаў і гістарычных мясцін тамтэйшая моладзь сабралася на вячоркі, каб пагуляць у гарэзліваю гульню “Яшчар”. Чакаецца, што ў хуткім часе яна мае папоўніць Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны.

Выбраўшыся на гэтае шчырае свята, карэспандэнты “К” пераканаліся, што сапраўдныя аўтэнтычныя традыцыі ў нашых вёсках яшчэ жывуць — чаго не скажаш ужо пра многія месцы ў Еўропе. І задача іх захавання асабліва важная ў цяперашні Год малой радзімы.

Валачобныя забавы ў Гуце.

Генадзь ВОХІН /
 Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Дарогай у вёску Гута вядучы навуковы супрацоўнік Пастаўскага РЦКНТ Людміла Чатовіч распавяла нам, што сама па сабе гульня “Яшчар” (дзесьці яе называлі “Яшчур” альбо нават “Цмок”) калісьці была распаўсюджаная па ўсёй Беларусі. Першыя яе запісы датуюцца канцом XIX — пачаткам XX стагоддзя.

У даўніну ў “Яшчар” гуляліся ўвесну і на Купалле. Паступова гульня перасталася быць выключна вяснова-летняй, у яе пачынаюць гуляць у пост узімку перад Калядамі, і ўвесну перад Вялікаднем. А цяпер — і на валачобных вячорках на Вялікдзень. Паколькі вянок у “несезон” плесці не было з чаго, яго замянялі дзявочай хусткай альбо іншымі рэчамі.

Яшчарам звычайна быў хлопец, вакол якога “паненкі” з песнямі вадзілі карагод. Яшчар жа забіраў у абранай ім

дзяўчыны вянок, і каб вярнуць яго, тая павінна была выканаць пэўныя заданні.

— На яшчара абіраюць толькі прыемнага хлопца, — расказвае пра гульню спадарыня Людміла. — Гарэзлівага, вясёлага і прыгожага. Лічыцца, што гэта быў абрад-ініцыяцыя для дзяўчат і маладзіц, каб яны атрымалі сілу ад яшчара, які сімвалізаваў мужчынскі пачатак, і потым нараджалі моцных здаровых дзяцей.

Заканчэнне — на старонцы 3.

Рэдакцыя плюс...

“КАМПАЗИТАР КАДРА” ТАЦЦЯНА ЛОГІНАВА

Легенда айчыннага кіно — пра свой творчы лёс, кухню аператарскай прафесіі і выхаванне візуальнай культуры.

ст. 6 — 7

Суботнія
сустрэчы

АД СКАРЫНЫ ДА МАНЮШКІ І ДАЛЕЙ

“К” пагутарыла з фагатыстам і дырыжорам Аляксеем ФРАЛОВЫМ пра яго прагу да папулярызацыі старадаўняй беларускай музыкі.

ст. 11

Погляд
з XXI стагоддзя

“ДЗЕЦЯМ ДРЭННА НЕ МАЛЮЮЦЬ”

Гісторыя беларускіх дыяфільмаў — словамі стваральнікаў.

ст. 14

Культурныя дарогі Еўропы

19 красавіка споўнілася 25 гадоў удзелу Беларусі ў Еўрапейскай культурнай канвенцыі. На гэтую тэму ў Музеі сучаснай беларускай дзяржаўнасці прайшоў круглы стол, які стаў адной з нагодаў для першага візіту ў нашу краіну Генеральнага дырэктара Савета Еўропы па пытаннях дэмакратыі Сняжаны Самарджыч-Маркавіч.

Іна НАРКЕВІЧ

Яна адзначыла, што Еўрапейская культурная канвенцыя — своеасаблівы мост паміж дзяржавамі, якія ўтвараюць Еўропу. Яе галоўныя тэмы — культура, адукацыя, маладзёжная палітыка і спорт. Дакумент быў прыняты ў 1954-м — усяго на год пазней за Еўрапейскую канвенцыю па правах чалавека. Удзел у ёй нашай краіны дае магчымасць Еўропе больш ведаць пра Беларусь.

Першы праект, які цалкам рэалізаваны ў Беларусі па прапанаванай метадыцы — COMUS (урбаністычныя стратэгіі гістарычных гарадоў, арыентаваныя на супольнасць). Ён адбыўся ў

межах горада Мсціслава. Як адзначыў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандр Яцко, сёння ідзе размова пра тое, каб распаўсюдзіць атрыманы вопыт на іншыя гістарычныя гарады.

Прывабны з усіх бакоў для Беларусі і праект “Культурныя дарогі”. Як адзначыла намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталля Хвір, для яго пасяховага развіцця нам спатрэбілася б больш дэтальнае абмеркаванне і пэўныя рэкамендацыі Савета Еўропы. У сваю чаргу, спадарыня Самарджыч-Маркавіч назвала з гэтага праекта перспектывы тэмы для ўдзелу Беларусі — Напалеонаў-

скія войны і Магдэбургскае права.

Якім чынам на працягу двух гадоў ішла рэалізацыя ў Мсціславе праекта Савета Еўропы і Еўрапейскага Саюза COMUS, расказала дырэктар фонда “Культурная спадчына і сучаснасць” Ала Сташкевіч. На мэце ставіўся актыўны ўдзел мясцовай супольнасці ў вырашэнні праблем захавання гістарычных набыткаў. А разам з гэтым — і шырокага кола сацыяльных пытанняў, такіх, як з’яўленне новых працоўных месцаў і эканамічнае развіццё рэгіёна. У выніку, створана стратэгія развіцця горада на 25 гадоў.

Сярод іншых пытанняў, якія абмяркоўваліся падчас круглага стала — станаўленне інстытута культурнай дыпламатыі ў Рэспубліцы Беларусь. У сувязі з гэтым старшыня Беларускага фонду культуры Тадэвуш Стружэцкі адзначыў, што яе патэнцыял сёння выкарыстоўваецца не ў поўную сілу. Да прыкладу, першы замежны культурны цэнтр створаны толькі ў 2007-м годзе ў Польшчы, і сёння вядзецца гутарка пра яго

закрыццё. Адпаведна, застануцца дзяржаўныя культурныя цэнтры толькі ў Расіі і Кітаі. Таксама спадар Стружэцкі нагадаў пра неабходнасць большай папулярнасці выхадцаў з Беларусі, якія зрабілі вялікі ўнёсак у еўрапейскую і сусветную культуру.

Узнікла і пытанне, як раскаваць пра Беларусь у свеце сучаснымі сродкамі. Вопытам работы за апошнія пяць гадоў у гэтым напрамку падзяліўся намеснік дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі Аляксандр Храмы. Ён распавёў пра перасоўныя выставы “Беларусь і беларусы” і “Беларусь у Першай Сусветнай вайне”, якія падарожнічаюць па свеце, і экспазіцыю “Беларусь — 30 гадоў пасля Чарнобыля”, якая ў хуткім часе адкрыецца ў Нью-Ёрку.

Пытанні, датычныя сумеснай работы і абмену вопытам паміж рознымі ўстановамі культуры, вырашаліся непасрэдна падчас круглага стала, што яшчэ раз нагадала пра важнасць такога наўпроставата дзялення.

Гульня “Яшчар”.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

18 ВАРЫЯНТАў ГУЛЬНІ

Яшчэ ў сярэдзіне мінулага стагоддзя моладзь Пастаўшчыны ахвотна гулялася ў “Яшчара”. Але новая генерацыя не надта пераймала вясковыя звычкі. І паступова гульня адышла ў нябыт, як і шмат чаго з традыцыйнай вясковай культуры беларусаў. Так было аж да пачатку 1990-х, калі “Яшчара” пачалі адраджаць работнікі культуры Пастаўшчыны.

— Тады ў нас быў сапраўдны бум інтарэсу да вывучэння нацыянальнай культуры, — тлумачыць спадарыня Людміла. — У Паставах дзейнічаў нядзельны ліцэй, дзе збіраліся ўсе цікавыя да гісторыі роднага краю. Там мы развучвалі мясцовыя спевы і танцы. І ў “Яшчара” таксама гуляліся.

Цяпер, як запэўніла краязнаўца, гэтая гульня зноў распаўсюджаная па ўсім раёне. “Чаму ж тады мы едзем менавіта ў Гуту?” — запытаўся я. Як выявілася, прычына ў тым, што ў Гуте “Яшчар” — асабліва аўтэнтычны.

— Наогул, у нас зафіксавана васьмнаццаць варыянтаў гэтай гульні! І кожны

з іх трошку, а дзе і зусім адрозніваецца, — працягвае спадарыня Людміла.

Гуцкі варыянт “Яшчара” быў запісаны мясцовымі работнікамі культуры ад пані Касарэўскай — якой ужо, на жаль, няма з намі.

— Дакладней, яна згадала толькі асноўнае пра ўсхваляе яшчара, — дадае дырэктар Гуцкага СКЦ Тамара Маслоўская. — А пасля нам па драбнічках удалося рэканструяваць і ўсю гульню, ходзячы па бліжэйшых вёсках ад хаты да хаты. Ці не кожны са старажылаў дадаваў нейкія цікавыя дэталі.

Менавіта гуцкі “Яшчар” і прэтэндуе на ўключэнне ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў. Дапамогу ў падрыхтоўцы дакументаў аказалі знаўцы фалькларысты Аляксей Лозка з Цэнтра нацыянальных культур, Алена Каліноўская з Нацыянальнага інвентару НКС. Разгляд намінацыі на пасяджэнні Рэспубліканскай навукова-метадычнай рады чакаецца ўжо самым бліжэйшым часам.

КРАКАВЯК ЎТРОХ

Менавіта на валачобныя вярчоркі мы і трапілі ў вёску Гута. Як выявілася, “Яшчар” — гэта толькі адна з цэлага шэрагу вярчоркавых

МЫ І СВЕТА

З 24 па 28 красавіка Магілёў сустракае VI Міжнародны форум “Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства”. Форум, арганізатарамі якога сталі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Магілёўскі аблвыканкам і Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы, за шэсць гадоў стаў іміджавым для нашай краіны і жаданым для знаўцаў ды аматараў традыцыйнай спадчыны.

Яўген РАГІН

Дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра Алег Хмялькоў

Досвед: мы — вам, вы — нам

сцвярджае, што дынаміка развіцця мерапрыемства — відавочная. У першым форуме бралі ўдзел навукоўцы і спецыялісты па вывучэнні фальклору і традыцыйнай культуры з пяці краін. Сёлетні форум пашырыў геаграфічнае прадстаўніцтва больш чым у два разы. За гады яго існавання прадстаўнікі 25 краін мелі магчымасць не толькі падзяліцца ўласным досведам працы, але і значна памножыць свой. Калі ў першым мерапрыемстве ўдзел брала толькі Магілёўшчына, дык цяпер — ці не ўся Беларусь. На адным з форумаў я

сам быў сведкам такога ўзаемапрасякнення. Бачыў, як цікавіліся замежныя навукоўцы практыкай адраджэння нашага нацыянальнага касцюма, выдавецкай дзейнасцю абласных метацэнтраў, развіццём фалькларыстыкі. Адзін з апошніх прыкладаў выніковасці форуму прывёў Алег Хмялькоў: неўзабаве пабачыць свет сумеснае беларуска-азербайджанскае выданне пра харэаграфічныя традыцыі дзвюх краін.

Што прапаноўвае сёлетні форум? Творчыя

калектывы Магілёўшчыны прэзентуюць фальклорную спадчыну гэтага краю. На Быхаўшчыне гасцям пакажуць элемент нематэрыяльнай спадчыны: традыцыю вырабу саламяных павукоў. Будучы працаваць самія розныя выставачныя экспазіцыі. Адбудзецца навукова-практычная канферэнцыя “Нацыянальны касцюм як элемент гістарычнай спадчыны ў сучаснай культуры” (гаворка пойдзе і пра асэнсаванне традыцыйнасці пры стварэнні сцэнічных касцюмаў). Падчас свята “Скарбніца Падняпроўя” запланаваны паказ абрадавых элементаў народнага беларускага календара.

Мяркуецца, што удзельнікі форуму наведваюць Мсціслаўскі раён, дзе пазнаёмяцца з вопытам работы ўстаноў культуры. Гэтым разам у абмене думкамі прымуць удзел фалькларысты і навукоўцы з Беларусі, Казахстана, Кітая, Кыргызстана, Латвіі, Літвы, Расіі, Узбекістана, Украіны, Эстоніі.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОДТЕНДЭВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛАКАВА; адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар’я АМЯЛКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛІМАЎ; карэспандэнт — Ганна ШАРКО; фотакарэспандэнт — Сяргей ЖДАНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Мая ХУТКОВА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэвізуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2018. Наклад 4 072. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падысанна ў друку 20.04.2018 у 19.30. Замова 1375.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

**КАБ ПЕРШЫМІ
ЧЫТАЦЬ
НАШЫ
МАТЭРЫЯЛЫ,
ВЫПІСВАЙЦЕ
ГАЗЕТУ
“КУЛЬТУРА”**

Пра любы край

24 — 25 красавіка ў Любані пройдзе рэспубліканскі навукова-практычны семінар “Любанскі край на гісторыка-культурнай карце Беларусі”. Мерапрыемства прымеркавана да Года малой радзімы. Арганізатары — Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа, Любанскі райвыканкам.

Яўген РАГІН

Толькі ў Любані такі семінар і праводзіць. Фальк-

лорная сталіца краю, можна сказаць, дзе моцна знітаваліся любоў да слова, традыцыі, гісторыі. Так што ў Любані збяруцца навукоўцы (філолагі, фалькларысты, гісторыкі), педагогі, работнікі культуры, літаратары. Спектр пытанняў для абмеркавання таксама шырокі: ад мовазнаўства да археалагічных даследаванняў.

Падчас семінара падвядуць вынікі конкурсу творчых работ школьнікаў “Сцяжынкамі роднага краю”. Удзельнікі семінара наведваюць Музей прамыслаў і рамёстваў, дзіцячую школу народнага дэкаратывуна-прыкладнага мастацтва і ДШМ у Любані, Жораўскі дом народных традыцый, Смольгаўскую сярэднюю школу.

забаў, што ведае мясцовая моладзь. Тут дагэтуль танчаць і кадрылюю, і кракавяк з полькай, і лявоніху. Пры тым, некаторыя іх мясцовыя варыянты — даволі спецыфічныя. Скажам, апрача “стандартнага” кракавяка, ёсць і свая “Кракавяк утрых”:

— Як пасля вайны не хапала хлопцаў, то даводзілася танчыць не парамі, а па тры чалавекі — па дзве дзяўчыны з хлопцам, — тлумачыць яе з’яўленне Людміла Чато-

най традыцыі, то... варта прызнаць, што сельскія ўстановы культуры ў яе ўжо і сапраўды трывала ўпісаліся. Спрадвечная традыцыя збірацца на вячоркі трапіла ў сучасныя ўмовы, але здолела да іх прыстасавацца, выжыць і развівацца далей.

НЕ ПРОСТА ЗАБАВЫ

Вёска Гута — не самая дагледжаная з тых, што можна ўбачыць на Пастаўшчыне. Шклозавод, які, напэўна,

“Яшчара” мяркуюць уключыць у планы работы ўстаноў адукацыі рэгіёна — ды гуляцца ў школах.

— Моладзь з ахвотай сама бярэ ўдзел у вячорках, — распавядае спадарыня Тамара. — Ёй гэта цікава. Прывіць любоў да традыцыйнай культуры сёння — гэта справа не аднаго дня, а нават і не аднаго года. І важна разумець, наколькі глыбока тая гульня ўкаранёная ў народны менталітэт. Нашы продкі лічылі, што яшчур

Ці не прывядзе яна да прафанацыі жывой народнай культуры?

— Вядома, небяспека тут заўжды існуе, але ж, па-першае, тэатралізацыі робяцца рэдка — каб і на вялікім свяце людзі, у тым ліку госці нашага раёна, маглі пабачыць “Яшчара”, — адказвае спадарыня Чатовіч. — Па-другое, мы цудоўна разумеем розніцу паміж гэтымі двума падыходамі і не блытаем пастаноўку ды аўтэнтыку.

Зрэшты, сёння самая вя-

прыземленыя клопаты. За дзесяцігоддзі працы на збіраўся вялізны архіў, які ўключае шмат рукапісных запісаў, аўдыя- і відэакасет. І ўсё гэта вымагае перавядзення “ў лічбу”:

— Мы тая касеты не выкідаем, нават калі ў іх парваная стужка, — тлумачыць вядучы спецыяліст па фальклору ЦКНТ Святлана Марозава. — Спадзяёмся, што калісьці іх здолеюць склеіць, там жа каштоўны матэрыял сабраны. А тое,

туры і народнай творчасці спраўна пастаўляе новыя “палявыя даследаванні”. І часам яны пішуцца ад рукі.

Апрача гульні “Яшчар”, на Пастаўшчыне яшчэ шмат цікавага і вартага ўключэння ў спіс немагчымых ГКК. Той жа абрад “Тры каралі”, які ў форме “жывой батлейкі” бытуе ў каталіцкіх вёсках рэгіёна — вельмі цікавае і каштоўнае сведчанне бе-

Вёска, дзе жыве спрадвеку “Яшчар”

віч. — Вельмі вясёлая таксама гульня “У лямура”, запісаная намі ў 1990-я гады. Там словы такія: “Каб ля-мур замацаваць, пакруціся разоў пяць” — і дзяўчаты раскручваюць хлопца. Лічыцца, што такая гульня-прымаўка здольная замацаваць маладое каханне. На вячорках яе зладзілі госці з Варапаўскага ГПДК на чале з яго мастацкім кіраўніком Ірынай Кузьміч, якая таксама вельмі ахвотная да народнай культуры.

Раней моладзь збіралася на вячоркі ў чыёйсьці хаце — а ў цёплы час і наўпрост на лузе. Цяпер усё адбываецца ў цэнтры культуры — у сцэнах афіцыйнай установы. Ці не шкодзіць гэта традыцыі, ці не парушае нефармальную атмасферу? Мясцовыя знаўцы народнай культуры ўпэўненыя, што не.

— Наш Гуцкі СКЦ і стаў такой “агульнай” хатай для грамады, — кажа Тамара Маслоўская. — І гэта — натуральна.

Калі казаць не пра нейкі этнаграфічны тэатр для турыстаў з дэкарацыямі з хатаў-печаў-дзежаў-ручнікоў, а пра натуральнае і арганічнае развіццё жывой народ-

і падараваў ёй назву ды забяспечваў яе жыхароў працай, ужо з дзесяцігоддзямі стаіць закрыты. Адназначна, і моладзь з’язджае. Так што незразумела, ці будзе каму гуляць у “Яшчара” ўжо неўзабаве.

Магчыма, панаця — у турызме? Балазе, на Пастаўшчыне ён развіваецца даволі актыўна. Прыкладам, акурат цяпер вядзецца работа па складанні супольнай заяўкі на атрыманне гранта Еўрасаюза на развіццё традыцыйных рамёстваў супольна з Рокішкіскім раёнам суседняй Літвы. Але сама гульня “Яшчар” пакуль у турыстычныя маршруты не трапіла.

— На дадзены момант у Гуце ёсць адны толькі вячоркі, а гэтага замала, каб прывезці сюды турыстаў, — тлумачыць спадарыня Людміла.

Пра перспектывы выкарыстання элементаў НКС у турыстычную індустрыю гаворыцца ў нас багата. Але часцяком усё забываюць, што яны маюць не толькі эканамічны, а яшчэ і выхаваўчы патэнцыял. А вось на Пастаўшчыне таго ж

Гуцкія вячоркі.

вельмі важны для сельскагаспадарчых работ. Як тады казалі: “Яшчар зямлю точыць”.

— Ёсць яшчэ і іншая форма папулярнага народнай культуры, якой мы таксама не грэбуем, — дадае Людміла Чатовіч. — Напрыклад, у раённае свята Купалля мы таксама ўключылі тэатралізаваны паказ той гульні. Так мы яе распаўсюджваем па ўсім раёне, але самога “Яшчара” — у яго першаснай форме — трымаем менавіта ў Гуце, — сміяецца спадарыня Людміла.

Адрозна ж, праўда, у мяне паўстала пытанне: а ці не зашкодзіць такая тэатралізацыя сапраўднай аўтэнтыцы?

лікая праблема — гэта нават не прафанацыя народнай культуры, а тое, што дзедзі і моладзь ад яе адарваныя. Яны не выпускаюць з рук сваіх гаджатаў і нават на двор не так часта выходзяць. Абмяркоўваючы гэтую праблему, прыйшлі з пастаўскімі рупліўцамі ў справе захавання фальклору да высновы, што і традыцыйнай культуры трэба выходзіць у віртуальную прастору, каб заваўваць сабе права на далейшае жыццё. Прыкладам, чаму б не распрацаваць адмысловую аплікацыю для тых жа смартфонаў на падставе гульні “Яшчар”?

Зрэшты, у Пастаўскім ЦКНТ ёсць і куды больш

што мы можам апрацаваць самі — апрацоўваем. Набіраем на камп’ютары рукапісныя і машынапісныя запісы, якія назапасілі былыя і цяперашнія работнікі культуры. Расшыфроўваем і друкуем, каб гэта не знікла. А на алічбоўку касет у нас не хапае грошай. На шчасце, ужо знайшлі выйсце. Спецыялісты Акадэміі навук Беларусі выканалі нам работы па алічбоўцы часткі матэрыялаў бескаштоўна, а мы ім за гэта пакінулі копіі нашых матэрыялаў.

Але пры гэтым добра будаваная даследчая этнаграфічная сетка з сельскіх клубных работнікаў і супрацоўнікаў Цэнтра куль-

ларускай традыцыі. Ён у нечым падобны да знакамітых “Цароў” з вёскі Семяжава Капільскага раёна.

Але як па мне, то наступным пасля “Яшчара” варта падаваць на ўключэнне ў Дзяржспіс самабытную традыцыю мясцовых музыкаў. Як тое было спакон веку, усе гуцкія вячоркі суправоджае сямейны ансамбль Пачкоўскіх. І калі ўнукі хадзілі ў музычную школу, то старэйшая генерацыя — не. Яны — жывыя носьбіты сапраўднай і непарыўнай мясцовай выканальніцкай традыцыі, каштоўнасць якой у наш тэхнакратычны век будзе расці год ад году.

3 27 красавіка па 20 мая ў сталіцы ўпершыню пройдзе Міжнародны фестываль сучаснага мастацтва “Арт-Мінск-2018”. Горад мусіць стаць адзінай выставачнай прасторай, каб кожны жыхар і госць сталіцы мог стаць удзельнікам свята мастацтва, адкрыць для сябе новыя культурныя адрасы і імёны.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Галоўная падзея фестываля — выстава ў Палацы мастацтваў, адбор твораў для экспазіцыі якой, як і да астатніх, даручана рабіць італьянскаму эксперту па пытаннях сучаснага мастацтва Стэфана Антанэлі. У праграме “Арт-Мінска”

Выстава на ўвесь горад

Італьянскі эксперт па пытаннях сучаснага мастацтва Стэфана Антанэлі на прэс-канферэнцыі напярэдадні адкрыцця фестываля “Арт-Мінск-2018”.

таксама будучы задзейнічаны: Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Нацыянальны цэнтр сучасных

мастацтваў Рэспублікі Беларусь, Мастацкая галерэя Міхаіла Савіцкага, Мемарыяльны музей-май-

стэрня Заіра Азгура, Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў, галерэя “БелАрт” і іншыя пляцоўкі.

Жаданне прыняць удзел у фэсце выказалі 810 аўтараў, сіта адбору прайшлі 250. Акрамя твораў беларусаў, у праект абраны работы мастакоў з Расіі і краін Прыбалтыкі.

Дырэктар Цэнтра выяўленчага і медыямастацтва “Новая культурная ініцыятыва” Аляксандр Зіменка нагадаў, што культура — гэта не раскоша, а сацыяльная неабходнасць, таму да ўдзелу дапушчаныя фактычна ўсе аўтары, якім ёсць што сказаць грамадзце.

Спадар Антанэлі адзначыў, што яму было вельмі балюча адмаўляць мастакам, але трэба лічыцца

з тым, што выставачная прастора хоць і немалая, але абмежаваная. Па словах эксперта, будучая экспазіцыя бачыцца яму як дэманстрацыя беларускай ідэнтычнасці і запрашэнне да міжнароднага дыялогу, бо няпроста быць самімі сабою і адначасова адпавядаць сусветным трэндам.

Куратар прызнаўся, што раней пра Беларусь нічога не ведаў і за некалькі дзён знаходжання тут зрабіў для сябе шмат цікавых адкрыццяў. Скажам, у нас мастакі шмат увагі надаюць краявіду, а на Захадзе такі жанр адсутны на перыферыі з-за шырокай даступнасці высокакаснай фотатэхнікі. “Смартфон усё ж такі па-

цясніў жываліс”, — кажа італьянскі эксперт.

Развіваючы думку госця пра ідэнтычнасць як запрашэнне да сумоўя, старшыня праўлення “Белгазпрамбанка” Віктар Бабарыка адзначыў, што фестываль якраз і мусіць даць магчымасць музеям і галерэям выйсці за межы сваёй канцэптэуальнай акрэсленасці і паспрыяць стварэнню ў сталіцы адзінай культурнай прасторы.

Дырэктар Рэспубліканскай мастацкай галерэі Аляксандр Зінкевіч дадаў, што праект мусіць канчаткова разбурыць яшчэ існуючыя ў пэўных асяродках стэрэатыпы пра культурную недаспеласць у Беларусі. Калі справа пойдзе, фестываль “Арт-Мінск-2018” можа стаць новай штогадовай гарадской традыцыяй.

Сёлета Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін адзначаўся ўжо ў 35-ы раз. Свята, усталяванае ў 1983 годзе Генеральнай асамблеяй UNESCO па ініцыятыве Міжнароднай рады па пытаннях аховы помнікаў і гістарычных мясцін ICOMOS, па традыцыі становіцца нагодай для дыскусій аб праблемных аспектах захавання спадчыны. Адну з іх акурат 18 красавіка зладзіў Беларускі камітэт ICOMOS.

Генадзь ВОХІН /
Фота Паліны
КАСМАЧОВАЙ

БУЛЬДОЗЕРЫ І АБУРЭННЕ

Трохі правакатыўная тэма круглага стала была абраная невыпадкова. Кожны год Міжнародная рада ICOMOS прапануе свой лейтматыў святкавання памятнага дня. Сёлета было прынятае рашэнне засяродзіць увагу на тэме “Спадчына дзеля генерацый”. Аднак, гутарку ў музеі-майстэрні прысвяцілі пытанням самавызначэння маладых людзей, якія працуюць са спадчынай, і новым ідэям, якія ўзнікаюць у гэтай галіне і могуць быць актуальныя для маладзёнаў. Мэтай пасяджэння была абвешчана магчымасць даць голас юным прафесіяналам і зрабіць

ДЛЯ АМАТАРАЎ І ПРАФЕСІЯНАЛАЎ

Штогод Беларускі камітэт ICOMOS адзначае сваё прафесійнае свята самымі рознымі падзеямі. Бадай, самая вядомая і масавая — гэта Фэст экскурсаводаў, які аб’яднанне ладзіць супольна з Нацыянальным агенствам па турызме ды іншымі партнёрамі ўжо дзявяты год запар, а з нядаўняга часу — і па-за яе межамі. Гэты год таксама не стаў выключэннем, і акурат у цяперашні выхадны па ўсёй Беларусі ідзе марафон, які ўключае дзясяткі бясплатных экскурсій.

У адрозненне ад папулярнага фэсту, круглы стол “Захаванне і рэстаўрацыя ў Беларусі: новае пакаленне ўздымае галаву” сабраў у Мінску ў Мемарыяльным музеі-майстэрні Заіра Азгура амаль выключна прафесіяналаў у сферы аховы спадчыны. Месца правядзення, як падалося, было абрана ўдала. Экспазіцыя нібы пераносіць у многія памятныя мясціны Беларусі і не толькі, створаныя пры непасрэдным удзеле Заіра Ісакавіча. Эскізы і мадэлі многіх гэтых помнікаў можна пабачыць у яго колішняй майстэрні, якая і сама ўжо ўключаная ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Беларусі.

А працаваць жа трэба!

своеасаблівы партрэт генерацыі тых, ад каго ўжо ў недалёкай будучыні будзе залежаць прыняцце самых важных рашэнняў аб лёсе спадчыны.

Як адзначыў старшыня Беларускага камітэта ICOMOS Сцяпан Стурэйка, асноўны фокус увагі на круглым сталі скіраваны менавіта на прафесійныя лёсы маладых адмыслоўцаў у пытаннях спадчыны — тых, каму сёння блізу 30 гадоў. У дыскусіі ўзялі ўдзел прадстаўнікі розных прафесійных ідэнтычнасцяў — рэстаўратары, архітэктары, антрапологі, спецыялісты па ахове спадчыны, дызайнеры і культурныя менеджары.

Як распавёў яркі прад-

Беларускі камітэт ICOMOS супольна з Нацыянальным агенствам па турызме ды іншымі партнёрамі ўжо дзявяты год запар ладзіць Фэст экскурсаводаў: 21 — 22 красавіка па ўсёй Беларусі і па-за яе межамі пройдуць дзясяткі бясплатных экскурсій.

стаўнік гэтага пакалення — грамадскі актывіст і прафесійны экскурсавод Цімафей Акудовіч — ягоны асабісты шлях у справе аховы спадчыны пачаўся з... абурэння. Яшчэ студэнтам ён з сябрамі стаў сведкам, як бульдозеры пляжаць праваслаўныя могілкі ў Ракаве. Будучы не ў стане прамінуць такое, хлопцы літаральна перагарадзілі шлях тэхніцы, чым выклікалі шчырае здзіўленне працоўных. Далей былі доўгія перамовы ў Валожынскім райвыканкаме, Міністэрстве культуры — і, нарэшце, наданне могілкам статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці.

Падобная сітуацыя і ў Сцяпана Стурэйкі — ён быў сярод тых, хто ратаваў ад

экскаватараў парэшткі падмуркаў палаца князёў Радзівілаў у Гродне. Захаваліся яны менавіта дзякуючы намаганням валанцёраў з усёй краіны, якія тады актыўна бралі ўдзел у грамадскіх акцыях па ахове культурнай спадчыны горада.

У той самы час, у большасці прысутных асабісты шлях да працы са спадчынай пачынаўся не з абурэння, а з цікаўнасці і любові да яе.

РАБІЦЬ КЕПСКА ЦІ НЕ РАБІЦЬ НАОГУЛ?

Круглы стол, удзел у якім узялі таксама і спецыялісты старэйшага веку, засведчыў, што казаць пра нейкі канфлікт пакаленняў у справе аховы спад-

чыны ў нашых варунках было б перабольшаннем. Але можна канстатаваць пэўны канфлікт поглядаў на тое, як арганізаваць гэтую справу і якія каштоўнасці ў ёй павінны ставіцца ў галаву кута.

Як адзначыў архітэктар Зміцер Савельеў, у рабоце са спадчынай на першае месца мусіць выходзіць пытанне этыкі. Рэстаўратар можа апынуцца перад выбарам — альбо працаваць далей і выконваць замовы тых, хто плаціць, альбо сыходзіць з прафесіі. Таму часта адзіны шлях, які застаецца для рэалізацыі сябе ў дадзенай галіне — гэта валанцёрскі рух.

Спадар Стурэйка, наадварот, сцвярджаў, што бескампрамісна пазіцыя ў дадзеным выпадку можа быць на шкоду, бо галоўнае — наладзіць дыялог ды паразуменне. Для яго спадчына — гэта перадусім поле для дыскусій, да якіх павінны падключацца і ўласнікі помніка, і выканаўцы работ на ім, і мясцовая супольнасць. Таму другі варыянт выбару “рабіць кепска альбо сыходзіць з прафесіі”, на яго думку — гэта не варыянт. Рабіць трэба ў любым разе, але і сама работа са спадчынай найперш мусіць быць пошукам кансэнсусу.

Падтрымаў спадара Сцяпана і дызайнер Андрэй Лары. Па яго словах, вельмі часта не толькі можна, але і неабходна рабіць рэстаўрацыю на помніку нават у тым выпадку, калі яна не зусім адпавядае гістарычнай рэальнасці. Натуральна, замяняць у палацы арыгінальныя вокны XVIII стагоддзя на сучасныя пластыкавыя — гэта няправільна. Але што, калі там стаяць наватворы савецкіх часоў, якія, пры тым, ужо пагнілі? Альбо наступная сітуацыя: вокнаў наогул няма, а на выкананне якасных рэплік арыгіналу папросту не стае грошаў. У такім разе пра бескампраміснасць казаць не выпадае. Тут нават пластыкавыя шклопакеты — не самае горшае рашэнне, хаця б толькі як часовы варыянт. Прынамсі, яны будуць спрыяць прэвентыўнай кансервацыі аб’екта. Гэта лепш, чым нішто.

Не менш спрэчак выклікала і пытанне кіравання культурнай спадчынай. Частка прысутных вызнае класічныя падыходы да гэтага — кіраванне спадчынай разглядаецца імі як ахоўніцкая дзейнасць. Архітэктар Тамара Матэль, спасылаючыся і на колішні беларускі досвед, і на сучасны міжнародны, растлумачыла, чаму неабходна адродзіць дзяржаўную інспекцыю па ахо-

Розгалас

У нумары “К” ад 14 красавіка быў змешчаны мой артыкул “Ці ўтрымлівае збанок архетып?” пра Лагойскі раённы дом рамёстваў. Спадабаліся мне тамтэйшыя майстры вельмі. Але гаворка не пра тое. У пятніцу галоўны рэдактар паклаў мне на стол ліст ад начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Лагойскага райвыканкама Яўгенія Паляшчук і загадаў: “Рэагуй!” Рэагую.

Яўген РАГІН

Пачну з цытаты. Яўгенія Віктараўна піша: “... аўтар, распавядаючы пра

Сякера за лаўкай ці ў лаўцы?

сувенірную лаўку Лагойскага раённага дома рамёстваў, указвае на памылковае ўжыванне слова “лаўка” для абазначэння гандлёвай кропкі”. Так, убачыў каваны ўказальнік і напісаў у артыкуле, што слова “лаўка” ўжыта памылкова. Ёсць жа слова “крама”. Спадарыня Паляшчук даводзіць

адваротнае, спасылаючыся на два тлумачальныя слоўнікі беларускай мовы 1979 і 1990 гадоў выдання.

Падаецца, мне варты апраўдвацца і прасіць прабачэння. Па шчырасці, вельмі хочацца. Але замінае любоў да роднай мовы. Амаль дзесяць гадоў выкладаў яе ў адной са сталічных сярэдніх

школ (настаўнік першай катэгорыі). Некалькі гадоў быў намеснікам галоўнага рэдактара часопіса “Роднае слова”, які па вызначэнні сваім займаўся вырашэннем складаных моўных сітуацый і кожным нумарам даводзіў, што мова — імклівая рака, якая пастаянна мяняе сваё рэчышча.

Я таксама магу прывесці прыклады больш позніх слоўнікаў, якія адназначна сцвярджаюць: слова “лаўка” ў значэнні “крамы” ўжывацца можа толькі ў адным варыянце — размоўным. І нека не пасуе такі варыянт для шыльды афіцыйнай устаноў.

Спадчыне аптымізацыя не перашкода?

Сёння назва вёскі Новае Палессе гучыць зусім не так аптымістычна, як у савецкі час, калі яна замяніла “немілагучную” Каросцін. Дзяцей там зусім вобмаль, школа даўно зачыненая. Аднак у маленькім паселішчы ў Лельчыцкім раёне захавалася частка Палесся старога, спрадвечнага. Мясцовыя песенныя стыль выканання традыцыйных абрадавых і пазаабрадавых твораў мае статус элемента нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Толькі вось... Можа стацца так, што ўнікальны фальклорны гурт, які тыя песні зберагае, неўзабаве апынецца без даху над галавой.

ве помнікаў. Сапраўды, як паказала дыскусія, такога органа дзяржаўнага кантролю ў краіне моцна не хапае. Нешматлікія супрацоўнікі адпаведных аддзелаў абл- і райвыканкамаў, якія адказваюць за справу аховы спадчыны, усе праблемы сваіх рэгіёнаў вырашаць не могуць. Тым больш, часам яны папросту не маюць адпаведнай кваліфікацыі ў гэтых пытаннях — на што неаднаразова звярталі ўвагу і прадстаўнікі адпаведнага ўпраўлення Міністэрства культуры краіны. У выніку, нават тыя помнікі, што ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны (не кажучы ўжо пра астатнія) часцяком застаюцца сам-насам з аб'якавым альбо нават варажым да іх вонкавым светам.

Падтрымаў спадарыню Тамару і Цімафей Акудовіч. Але з гэтым тэзісам не змог пагадзіцца старшыня Беларускага камітэта ICOMOS, які сцвярджае, што кіраванне спадчынай — гэта не толькі, а часта нават і не столькі яе ахова. Перадусім гэта — пошук сэнсаў, якія ёй надаюцца, а таксама работа з мясцовай супольнасцю, якая часта з'яўляецца рэальным уласнікам і карыстальнікам аб'ектаў культурнай спадчыны. Без яе ўдзелу ні пра якое існаванне і захаванне спадчыны гаворкі не можа ісці — лічыць рэстаўратар Ігар Раханскі.

На вялікі жаль, пераканаўчых станоўчых прыкладаў такой працы ніхто з прамоўцаў не прывёў.

Да паразумення, што такое спадчына і што з ёй належыць рабіць — ахоўваць, кіраваць, даследаваць ці нешта яшчэ, — удзельнікі круглага стала ў выніку так і не прыйшлі. Як падсумаваў Сцяпан Стурэйка, часта ў гэтай сферы перасякаюцца бачанні людзей з рознай прафесійнай ідэнтычнасцю і падыходы да працы могуць быць розныя. Таму і аднаго гатовага адказу на пытанне “што рабіць?”, няма і быць не можа. Аднак галоўнае тут — гэта асабістая матывацыя тых, хто займаецца тэмай спадчыны. Бо дыскусіі дыскусіямі, а працаваць жа трэба!

Але, не ведаючы Вас асабіста, шануюная Яўгенія Віктараўна, гатовы прынесці Вам свае прабачэнні. За тое, што адарваў ад справы і прымусіў гартаць слоўнікі. Давайце на гэтым спынім дыскусію. Урэшце, некаторыя адмыслоўцы лічаць, што ўнармаваным беларускім словам для абазначэння гандлёвай кропкі і наогул з'яўляецца “магазін”.

На пачатку былі планы надаць статус элемента нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці “брэндаваму” святу Новага Палесся — Стрэчанню. Але аказалася, што мясцовы гурт “Палескія напевы” мае вельмі багаты рэпертуар. Ён уключае песні з усяго каляндарнага, а таксама сямейнага і пазаабрадавага цыклаў. Гурт уключае ўнікальныя традыцыйныя святкаванні Калядаў, Дабравешчання, Вялікадня, Юр'я, Троіцы, паказвае на сцэне праграмы па вяселлі і ўлазінах (“ухошчына”). Таму ў 2009 годзе

пад ахову дзяржавы быў узят у гэты той культурны пласт у сукупнасці. “Палескія напевы” выконваюць песні, што паспелі запісаць ад старэйшых жыхарак вёскі.

Сёння ў калектыве восем удзельнікаў: загадчыца сельскага клуба Марыя Светава, хормайстар Ніна Палын, спявачкі Надзея Кужалевіч, Валянціна Баравая, Любоў Бялоцкая, Ева Грыцкевіч, акампаніатар Аляксей Баравы. Усе яны — перад- або пенсійнага веку. Па стане здароўя ўжо не выступае згуртам, але кансультуе па рэпертуары Надзея Лісіц-

кая, якой сёлета спаўняецца восемдзесят.

Але нават у такіх варунках можна знайсці спосабы перадачы традыцый. Сёлета на святкаванні Стрэчання прыязджалі вучні з вёскі Ударнае (цэнтр сельсавета). Іх разам з настаўнікамі прывёз школьны аўтобус. Дзеці ўзялі на сябе выкананне вялікай часткі абрадавых дзеянняў: дзяўчынка трымала ўпрыгожаную ёлку, хлопцы везлі яе на санках. Удзельніцы гурта “Палескія напевы” распавялі дзецям пра свята. Гурт разам з дзецьмі і ўсімі ахвочымі вадзіў карагоды на пляцоўцы між крамай і клубам. Потым удзельнікі і назіральнікі прайшлі шэсцем па вёсцы да прыдарожных крыжоў, замачвалі там упрыгожаную ёлку, а леташнюю спалілі. Перад а'ездам дзяцей чакаў пачастунак.

Адным словам, традыцыя жыве — прынамсі, пакуль што. Клубу Новага Палесся пагражае закрыццё. У вёсцы цяпер

прапісана 120 чалавек, а калі ў населеным пункце менш за 100 жыхароў, то ўстанову культуры могуць аптымізаваць. Пра гэта ў вёсцы ўжо пагаворваюць.

Для паселішчаў, дзе жыве праява нематэрыяльнай спадчыны, выключэнняў не прадугледжана. Пасля закрыцця клуба некаторыя гуртыносьбіты элемента НКС працягваюць збірацца па хатах, але ў большасці выпадкаў спыняюць дзейнасць.

Заканадаўча гэтыя нюансы канкрэтна не рэгламентуюцца. Падаючы дакументы для надання статусу ў Міністэрства культуры, мясцовы райвыканкам бярэ на сябе ахоўныя абавязальніцтвы, якія сам прапісвае, падпісвае і потым імкнецца выкон-

ваць. Атрымліваецца, што (не)аптымізацыя ў пэўнай ступені залежыць ад мясцовага кіраўніцтва. Пытанне можа паўстаць наконт рэсурсаў: наколькі раён можа сабе дазволіць утрымліваць клуб у маленькай вёсачцы толькі дзеля аховы элемента НКС?

Канечне, калі была б магчымасць, то сельскія ўстановы культуры і фінансаваліся б па-іншаму, і тыя ж элементы НКС карысталіся большай вядомасцю ды пашанай у сваёй мясцовасці і па ўсёй рэспубліцы. Але ж хочацца верыць, што мясцовыя ўлады робяць усё магчымае для аховы нацыянальных каштоўнасцей на сваёй тэрыторыі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
фалькларыстка
Фота аўтара

Гурт “Палескія напевы” ўзнаўляе ўнікальныя традыцыі святкавання Дабравешчання, Вялікадня, Юр'я, Троіцы.

Дарэчы

Загалолак, пагадзіцеся, нагадвае зводку з тэатра вайсковых дзей. Амаль так яно і ёсць. Аптымізацыя не церпіць слабых. Толькі зазяваешся — і пасля скасавання крамы знікаюць бібліятэка, клуб. На вёсцы можна ставіць крыж.

Яўген РАГІН

Словы загалоўка прыналежаць галоўнаму спецыялісту аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Лельчыцкага райвыканкама

“Будзем трымацца да апошняга”

Галіне Лісіцкай. І мае яна на ўвазе і вёску Новае Палессе, і тамтэйшы калектыв “Палескія напевы”. Самае галоўнае, сцвярджае Галіна Аляксееўна, пытанне аб скасаванні СК не тое што не разглядалася, але і не ўзнікала. Вось калі ўзнікне, тады і “Будзем трымацца...”

Але спачатку пра калектыв. Так, наяўнасць ягоных заслуг не з'яўляецца гарантам аптымізацыйнай недатыкальнасці. Але калі слухаеш іх выкананне, суладнае ды ўзнес-

лае, хочацца зняць шапку і, размазваючы слёзы па твары, упасці на калені. Ох, нездарма навакольны свет збіраецца 15 лютага на Грамніцы ў выкананні “Палескіх напеваў”. З такім імпэтам наведваюць царкву. А хіба можна скасаваць храм?

Так, колькасць вяскоўцаў Новага Палесся зніжаецца. Так, калектыву-спадарожнік ўжо не існуе з той жа прычыны. Дзеткі яшчэ засталіся, гурток, па словах Лісіцкай, наведваюць з ахвотай. Але дзеткі

маюць уласцівасць вырастаць.

Пра клуб. Галоўны спецыяліст аддзела распавядае, што СК знаходзіцца ў досыць прыстойным памяшканні колішняй школы. У штаце — загадчык, кіраўнік калектыву, акампаніатар. Вельмі бяздольныя спецыялісты. Так што трымацца будуць, сапраўды, да апошняга... Тут па-ранейшаму ладзяцца семінары па захаванні традыцыйнай культуры. Па-ранейшаму вучацца і пераймаюць досвед. І не раз на гэтых семінарах гучала думка: брэнд нельга пераносіць з месца на месца, і “Палескія напевы” на новай глебе не загучаць.

На сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па гэтай ды іншых тэмах нумара!

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо

на электронную скрыню kultura@tut.by.

Тэлефануйце

ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97.

Абмяркоўвайце на акаўнтах [kimpresby](http://kimpresby.by) у сацыяльных сетках!

“Ты мусіш ведаць усё ў дзесяць разоў лепш за астатніх, бо спуску не дадуць”, — нагадвала мне падчас вучобы ў ВГИКу мой майстар Маргарыта Піліхіна. Мужчынскі скепсіс мяне пераследаваў доўга, але я навучылася яго пераадоўваць”, — кажа пра сваю справу жыцця Таццяна ЛОГІНАВА, адна з пяці жанчын-аператараў СССР. У яе паслужным спісе — больш за трыццаць стужак, а такія фільмы, як “Дзікае паляванне караля Стаха” Валерыя Рубінчыка, яго ж “Вянок санетаў”, “Знак бяды” Міхаіла Пташука, удзелам у якіх Таццяна Дзмітрыеўна ганарыцца, стварылі славу беларускаму савецкаму кіно.

Падрыхтавала
Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

ВЫЗНАЧЫЛАСЯ Ў ВОСЬМЫМ КЛАСЕ

— Яшчэ Федэрыка Феліні апісаў у адмысловым артыкуле непахісны аўтарытэт італьянскіх аператараў, асабліва тых, з якімі ён сутыкаўся на пачатку сваёй кар’еры. Часы змяніліся? Або аператары па-ранейшаму ў пашане?

— У сапраўдных аператараў усё менавіта так і засталося — аўтарытэт і павага. Яны па-ранейшаму на вагу золата. Аднак апошнім часам сучасны глядач бачыць па тэлебачанні прадукцыю далёка не лепшага гатунку, у якой часам ні аператара, ні рэжысёра, ні нават акцёраў добрых не заўважаецца. Таму можа з’явіцца адчуванне, што усё гэта не так важна. Але прафесію ніхто не адмяняў.

Вядома, у кіно многае залежыць ад рэжысёра — у тым ліку выбар аператара. Для Феліні галоўным у кадры было святло, і ён шукаў аператара, які здолеў паказаць яго так, як належыць. Іншыя рэжысёры цэняць проста дакладнасць. А ёсць тыя, якім патрэбны аператар-паэт.

— Як адбывалася ваша стагнаўленне? Вы адразу зразумелі, што вы — аператар-паэт?

— У мяне ўсё пачыналася з фатаграфіі. Я памятаю той кадр, які, дарэчы, і вызначыў маё памкненне стаць аператарам. Было восенскае надвор’е, і мы здымалі лістоту. Праз адзін ліст прабіваўся прамень святла. Гэты момант настолькі мяне заважыў, што я вырашыла: “Усё, буду аператарам”. Я тады вучылася ў васьмым класе і займалася ў кінааматарскай студыі, дзе выкладаў мой бацька.

— Атрымоўваецца, што вашы ўніверсітэты яшчэ і бацькоўскія?

— А як жа! Мама вучылася ў Ціміразеўскай акадэміі і мусіла стаць саадавадам-аграномам. З-за вайны, цяжарнасці ёй не ўдалося скончыць вучобу. Бацька навучыў яе фатаграфаванню, і так яны зараблялі. На Каўказе вельмі любяць здымацца: на вяселлях, днях нараджэння, пахаваннях... Мая першая прафесія — таксама фатограф.

Бацька быў фатографам на фронце, потым працаваў намеснікам дырэктара на студыі хранікальна-дакументальных фільмаў ва Уладзікаўказе. Так здарылася, што аднойчы ў службовай камандзіроўцы ў яго выкралі чамадан з негатывамі, на якіх была зафіксавана партыйная канферэнцыя. Літаральна з-пад галавы выцягнулі, бо ён спаў на тым чамадане! У той час гэта значыла страту

працы, суд, турму... Пасля вышвалення бацька мог працаваць толькі на аматарскім узроўні. Ён зрабіў студыю пры адной фабрыцы — і набраў моладзь. Дарэчы, яшчэ тры выхаванцы, акрамя мяне, сталі кінематаграфістамі.

З ГОРНА-МЕТАЛУРГІЧНАГА — У ВГИК

— А ў ВГИК вы адразу паступілі?

— З трэцяга разу! Прычым

“Кампазітар кадра” Таццяна Логінава

Легенда айчыннага кіно — пра свой творчы лёс, кухню аператарскай прафесіі і выхаванне візуальнай культуры

ужо пасля смерці бацькі. Ён быў катэгарычна супраць майго памкнення стаць аператарам. Спачатку па яго патрабаванні я паступіла ў фізкультурны інстытут. Кінула. Потым — у горна-металургічны. І таксама нічога добрага не атрымалася. У пэўны момант я проста прыйшла да дэкана і сказала, што сыходжу: “Пайду паступаць ва ВГИК”. Ён пасмяяўся, але я так і зрабіла. Прайшла не адразу, але на трэці год спробаў усе ўступныя экзамены здала на адны пяцёркі. Дзякуй за падтрымку маёй маме. Паступіла да Аляксандра Гальперына, а маім кіраўніком стала Маргарыта Міхайлаўна Піліхіна, вялікі аператар-паэт, і гэта было проста неверагодна — школа, пра якую сёння можна толькі марыць.

— З кім вучыліся?

— Юрый Ялхоў — яго вы сёння ведаеце па фільмах “Прыгоды Бураціна”, “Пра Чырвоны Каптурчык”, “Культпаход у тэатр”. Міхаіл Аграновіч — аператар “Пакаяння”. Валодзя Папян рабіў разам з Піліхінай “Ганну Карэніну”. Валодзя Ільін здымаў “Тарпеданосцы”, а таксама “Цяжка быць Богам” з Аляксеем Германам. Не вытрымаў, памёр на гэтай карціне... Ды яшчэ быў Валерыя Плотнікаў, якога сёння больш ведаюць як фатографа.

Напачатку ў ВГИКу мы год займаліся фатаграфіяй, а кіно толькі на другім курсе. Такі пераход вельмі няпросты, бо ў фатаграфіі адны законы і ўласціваасці — статыка, нерухомасць, а ў кіно — рух, дынаміка. Валерыя тую статыку так і не пераадолеў — застаўся у фатаграфіі. Нават дыплом не атрымаў.

— З вас аднакурснікі не кпілі, што вы ўзяліся за “мужчынскую справу”?

— Міша Аграновіч, хаця мы і сябравалі, здэкаваўся: “Аніякі ты не аператар!” Потым сітуацыя змянілася. Але ў ВГИКу яшчэ былі цяплічныя ўмовы. Гэта стала зразумела ўжо на вытворчасці. Калі прыйшла на “Беларусь-фільм”, дык увогуле была першая жанчына-аператар у гісторыі студыі! Любая памылка абарочвалася для мяне проста ў катастрофу.

СТУЖКА ЯК ПАДАРОЖЖА

— Калі да вас усё ж прыйшло адчуванне, што нездарма абралі такую прафесію?

— Калі пачала супрацоўнічаць з Валерыем Рубінчыкам. З ім было надзвычай цікава! Ён мне казаў, што аператар мусіць быць як жонка: паслухмянай і добрай. Але я такой не была. Ды ўсё ж мы паладзілі, бо ён прыслухоўваўся да мяне, цаніў кожнага ў сваёй камандзе. Вось у супраць з ім я і адчула: штосьці атрымоўваецца. Але ўсё роўна кожная кінастужка для мяне — нібыта белы аркуш. Штотраз я распачынаю ўсё нанова.

— Што вы маеце на ўвазе?

— Карціна — як падарожжа. Ты прыходзіш на яе — і нічога не разумееш. А потым пачынаецца праца: знаёмства з літаратурным сцэнарыем, падрыхтоўчы перыяд, рэжысёрская версія, кіна- і фотапробы, выбар натурны... Паступова ты пераадоўваеш незнаёмы матэрыял. Я не такі аператар, які можа адразу выдатна зняць, мне трэба “ўвайсці” ў кіно, падрыхтавацца, і тады ўжо ў галаву прыходзяць цікавыя ідэі. Такі ў мяне працэс.

Памятаю, неяк Святлана Праскурына запрасіла мяне на сваю карціну — штосьці ў яе не заладзілася з аператарам. Я прыехала ў тады яшчэ Ленінград, а ў іх ужо і месцы здымак абраныя, і кропкі, з якіх яны хочуць, каб я здымала. А мне ну нічога не падабаецца! І адмовіцца магчыма не было. Так усё гэта было цяжка, невыносна. І вынік, на мой погляд, так сабе.

— Часта ўдаецца знайсці з рэжысёрам агульную мову?

— Па-рознаму. Мне папачасціла з Валерыем Рубінчыкам, Міхаілам Пташуком, узбекскім Эльёрам Ішмухамедавым — я працавала на яго стужцы “Юнацтва генія”, эстонскім майстрам Арва Іха ў фільме “Назіральнік”. Добрае супрацоўніцтва было і з Галінай Адамовіч. Але ёсць шмат карцін, працай над якімі я зусім не ганаруся. У тым ліку і таму, што агульнай мовы з рэжысёрам знайсці не ўдалося.

АДМОВІЛА ДАБРАЛЮБАВУ

— Ці было такое, што вы сыходзілі з карціны?

— Канешне. Адзін рэжысёр, імя якога мне нават і прыгадваць страшна. Ён крычаў на мяне на здымачнай пляцоўцы, лаяўся, а сам пры гэтым быў дрэнным вытворцам. Усё ніяк не мог зразумець, як здымаюць так званую “васьмёрку”. Памятаю, мы з ім правалэндаліся ўсю начную змену на адной сцэне, якую можна было зрабіць за гадзіну. Калі ён у чарговы раз накрываў на мяне, я проста пакінула здымачную пляцоўку — і больш не вярнулася.

Вось калі мы працавалі з Рубінчыкам — гэта было адчуванне адной каманды. Рэжысёр, мастак, аператар... Ён паважае тваю індывідуальнасць, ты таксама ставішся да яго з вялікай павагай, у абмеркаваннях вы знаходзіце найлепшае мастацкае рашэнне. Творчы працэс ідзе. А бываюць рэжысёры, якім усё адно. Толькі б зняць. З імі ў мяне канфлікты звычайна і здараліся.

— А каму вы адмовілі нават не беручыся за матэрыял?

— Ігару Дабралюбаву. Ён убачыў “Дзікае паляванне караля

Падчас здымак “Знак бяды”.

Стаха” і вырашыў мяне запра-
сьць. Казаў: “Мне патрэбна ма-
ладая кроў”. Мякка, далікатна,
але я адмовілася. Мне падалося,
што гэта не мой рэжысёр.

“ФЕЛІНЧЫК”

— Як вы прыйшлі працаваць
да Міхаіла Пташукі?

— Ён запрасіў мяне ўжо па-
сля “Юнацтва генія”, дзе мая
праца была адзначана Дзяр-
жпраеміяй СССР. Лілія Пташук
была супраць нашага тандэма —
усё ж такі я жанчына-аператар,
але Міхаіл настаў, і потым усё
наладзілася.

— Цікава, што вы зусім розная
ў фільмах Рубінчыка і Пташукі...

— Таму што і фільмы роз-
ныя. Хіба можна было здымаць
“Знак бяды” такім жа чынам,
як “Вянок санетаў”? У пер-
шым выпадку — псіхалагічны
рэалізм, у другім — паэтычная
драма. Памятаеце, як галоўны
герой ляжыць на ложку і водзіць
пальчыкам па габелене? Гэта ўсё
рэжысёр прыдумаў. Сцэнарый
“Вянок санетаў” быў проста жу-
дасны, і Валера яго перарабіў
пад сябе. Напэўна, гэта ён сваё
дзяцінства ўспамінаў. Рубін-
чык — унікальны мастак! Вель-
мі добра ведаў жывапіс, музыку,
літаратуру, кіно... У яго невера-
годна асацыятыўнае мысленне,
і яно адчуваецца ў фільмах.

— У “Вянку санетаў” нельга
не заўважыць і ўплыў Феліні...

— Рубінчыка на студыі называлі
“Фелінчык”! Уплыў быў,
вядома, але чым гэта дрэнна?
Яшчэ мы з ім надзвычай любілі
пярэдні план у кадры — калі
здымаеш камерай, якая нібыта
“падглядае”. На “Вянку санетаў”
на гэтым прыёме і сышліся,
потым яго часта выкарыстоўвалі.

— Вы працавалі над творами
па кнігах Быкава, Караткевіча.
Письменнік выяўляе сваю думку
словам, вы ж прапаноўваеце зусім
іншую вобразную сістэму. Пе-
рад вамі ніколі не стаяла пытанне
карэктнасці? Маўляў, ці маю я
права зрабіць так, як бачу, нягледзячы
на аўтарытэт літаратара?

— Пытанне карэктнасці —
гэта больш да рэжысёра. Але,
з іншага боку, у чым яно паля-
гае? У тым, што мы знайшлі та-
кі палац, а не той, які ўяўляўся
Караткевічу? Аднак мы аб’ехалі
ўсю Беларусь і Украіну, перш
чым адшукалі тое, што нас за-
даволіла. Увогуле, выбар нату-
ры займае значную частку пад-
рыхтоўчага перыяду. І Валеры
Рубінчык быў вельмі скрупулёз-
ным у гэтым плане рэжысёрам.
Ужо часам і сіл у каманды няма,
а ён усё кіруе: “Паедзем туды,
паглядзім. А давайце яшчэ сюды
зазірнём”. Вымотваў усю групу.
Але знаходзіў тое, што нас усіх
задавальняла.

Да літаратурнай асновы Караткевіча
мы ставіліся надзвычай карэктна.
Але кіно ёсць кіно. “Дзікая паляванне...”
Уладзімір Сямёнавіч адразу не пры-
няў, толькі потым на адной мас-
тацкай радзе мякка прызнаў,
што рэжысёр мае права на сваю
інтэрпрэтацыю.

— А Васіль Быкаў выказваў
сваю пазіцыю адносна “Знака бяды”?

— Вельмі далікатна. Але ма-
гу зазначыць, што гэта менавіта
ён зацвердзіў Ніну Русланаву на

ролю Сцепаніды. “Знак бяды”
запускаўся як нацыянальны пра-
ект, і мы хацелі, каб у фільме
здымаліся беларускія актёры.
Аднак прыехала Русланавы, зра-
біла дубль — і ўсім адразу стала
зразумела, што яна падыходзіць.
Фільм Быкаў прыняў.

ПРА СПЕЦЭФЕКТЫ І КОЛЕР

— Наколькі вам падаецца не-
абходным выкарыстанне ў філь-
мах спецэфектаў?

— Калі спецэфекты прымя-
няюцца па справе, яны дарэ-
ня.

“**Рэжысёр мне казаў,
што аператар мусіць быць
як жонка: паслухмянай і добрай.
Але я такой не была.**”

чы. У “Дзікім паляванні караля
Стаха” быў адзін прыём. Што
цікава, мы знайшлі яго праз памы-
лку, калі на “Вянку санетаў”
выкарыстоўвалі адмысловую
насадку для камеры, каб дамагчыся
“выцягнутага” эфекту выя-
вы. Механік паставіў лінзу, але
не да канца, і вынік атрымаўся
неяк зусім нечаканым — выява
заўважна перакасілася. Мы гэта
выправілі, але потым, калі пра-
цавалі на “Дзікім паляванні караля
Стаха”, свечасова згадалі
пра той дэфект ды яго прымянілі
— насадзілі лінзу на аб’ектыў
камеры, каб падавалася, што
коні скачучы прама на нас. Яны
атрымаліся трохкі выцягнутыя,
але вынік быў той, што трэба.
Нават галава трохкі кружыцца,
калі глядзіш.

— Як вы ставіцеся да таго, што
апошнім часам стала модна рас-
фарбоўваць чорна-белыя стужкі?
Ты ж “Сямнаццаць імгненняў
вясны”, “Папялушку”?

— Колеравая драматургія,
калі кіно робіцца прафесійна,
першапачаткова закладваецца
ў фільм. Неяк я пераглядала
старыя сямейныя фота і знай-
шла здымак, на якім мая мама
малая, але яе выява расфар-
баваная. Гэта такі жах — лялька
нейкая! А ў “чорна-белым ва-
рыянце” яна проста прыгажуня!
Як так можна здэкавацца з
чалавека — не разумею. Такое
ж у мяне стаўленне і да кіна-
выявы. Не трэба ўмешвацца ў
першапачатковую колеравую
драматургію!

Іншая справа, калі стужка
выгарае, і тут трэба трохкі ад-
навіць, падправіць колер, які
закладваўся спачатку. Калі вы
сёння глядзіце “Дзікае паляван-
не...” — там усё рудое! А перша-
пачаткова галоўны колер карці-
ны быў серабрыста-блакітны. Я
нават бясплатна згодная папра-
цаваць над рэстаўрацыяй філь-
ма. Але ніхто не кліча.

НА ЦЫРЫМОНІЮ ЎЗНАГОРДЖАННЯ НЕ ПАЙШЛА

— Тацяна Дзмітрыеўна, як вы
ацэньваеце ўзровень візуальнай
культуры ў сучасным кіно? У бела-
рускім, сусветным?

— Калі казаць пра савецкія
беларускія карціны, то вылучаю
аператараў Дзмітрыя Зайцава,
Уладзіміра Спорышкава. У сус-
ветным кіно шаную карціны
Берталучы і яго аператара Віто-
рыя Старара. Ён са святлом пра-
цуе проста неверагодна! Аператар
і тэарэтык аператарскага мастац-
тва Вячаслаў Ягораў казаў, што я
выдатна выбудоўваю кампазіцыю
ў кадры — так бы мовіць, вялікі
“кампазітар”, але вось працаваць
са святлом у мяне не надта атры-
моўвалася. Таму і цяпер Старара.

У расійскім кіно выдатны апера-
тар — Міхаіл Крычман, які працуе
з Андрэем Звягінцавым. Нядаўна
паглядзела “Матільду” Аляксея
Учыцеля — там здымаў Юрый Клі-
менка. Ён прафесіянал, але я б на-
звала яго манеру састарэлай.

“**Састарэлы для мяне —
той мастак, які не надта
імкнецца вынаходзіць, прыдумляць.**”

— Што гэта значыць?

— Састарэлы для мяне — той
мастак, які не надта імкнецца
вынаходзіць, прыдумляць. Для
параўнання магу прыгадаць Да-
на Лаўстэна, які працаваў на
фільме “Форма вады” Гільерма
дэль Тора. Вось ён выдумляе! У
карціне героі плаваюць у пакой
як у акварыуме, вада паказваецца
самым розным чынам, святло ва
ўсіх сценах прадуманае, колер...
А калі ў аператара ці рэжысёра
няма выдумкі, то ўсё будзе ілю-
страцыя літаральна. Які аквары-
ум? Давайце героі проста пойдучы
у ванну і гэтак далей. Зразумела,
што многае залежыць ад сродкаў,
але пашукаць магчымасці заўжды
можна.

У гэтым сэнсе, мне пада-
ецца, узорны адмоўны пры-
клад у нашым кіно — “Анастасія
Слуцкая”, на якой я
працавала аператарам. У нас кан-
такту з рэжысёрам Юрам Ялхо-
вым не атрымалася. І ў мяне там
праца не аператара, а толькі фік-
сатара. Праўда, на “Лістападзе” ў
2003 годзе стужка займела ды-
плом за аператарскую работу, але
я на цырымонію ўзнагароджан-

ня проста не пайшла. Мне было
сорамна атрымоўваць такі прыз!
Вельмі сціплая выйшла карціна.
Беларускае сучаснае кіно апош-
ніх гадоў, па шчырасці, не вельмі
багатае на візуальную выдумку і
культуру. Рэжысёры проста на яе
не звяжваюць. І выхоўваць яе няма
каму.

ПРАЗ КНІГІ І ФІЛЬМЫ

— Гэтае пачуццё візуальнага
можна развіваць, або яно абвас-
траецца ў працэсе працы?

— Яго можна і трэба развіваць.
Прычым з самага ранняга ўзрос-
ту. У мае школьныя гады, на па-
чатку 1960-х, з кнігамі па мастац-
тве было вельмі цяжка. Што мы
мелі ў школе па эстэтычным вы-
хаванні? Урокі па маляванні. Та-
бе ставяць тры кубікі — і малой.
Ці ж гэтага дастаткова? Мая мама
рабіла фотаздымкі для навуковых
прац аспірантаў сельгасінстыту-
та. Там яна пазнаёмілася з пра-
фесарам Тарнаградскім, знымым
біёлагам, у якога дома была про-
ста неверагодная бібліятэка — з
трохпакаёвай кватэры два пакой
аддадзены пад кнігі. Калі мама
прывяла мяне туды, ад культурна-
га шоку ледзь дах не з’ехаў.

З прафесарам мы пасябравалі
і я рэгулярна стала наведваць яго
“храм”. Ці палюбіла б я мастац-
тва, каб не ён? Невядома. У яго
бібліятэцы я ўпершыню ўбачыла
Пікаса, Мадэльяні. Потым ужо
былі іншыя бібліятэкі — гарад-
ская, ВГИКа... І там я таксама
праводзіла шмат часу.

Уступнае сачыненне ў інсты-
тут кінематографіі прысвяціла
Левітану. Атрымала пяцёрку. У
гэтым, лічу, ёсць заслуга і Тар-
наградскага. Вядома, візуальную
нагляджанасць трэба развіваць
праз кнігі, добрыя фільмы. А што
сёння адбываецца ў нашай шко-
льнай адукацыі, нават не ўяўляю.

— Тацяна Дзмітрыеўна, як вы
лічыце, ці ёсць у нас нацыянальны

кінематограф? Ці можам мы ка-
заць сёння пра падобны феномен?

— Ён быў.

— А калі сьшоў?

— Калі маладыя рэжысёры
пачалі з’яўдацца адсюль. На мой
погляд, узровень кінематографі-
най адукацыі ў нашай Акадэміі
мастацтваў вельмі нізкі. Ведаю,
што ва ўстанове вялі свае кур-
сы Рэната Грыцкова, Маргарыта
Касымава. Я стаўлюся да іх рэ-
жысёрскага узроўню скептычна.

Мне, у сваю чаргу, проста не-
верагодна пашчасціла на настаў-
нікаў. У ВГИКу нам выкладаў
Аляксандр Уладзіміравіч Гальпе-
рын, сьлынным кінааператар і буй-
ным педагог. Гісторыю мастацтваў
чытала легендарная Паола Вол-
кава. Мой майстар Маргарыта
Піліхіна індывідуальна вяла ко-
жнага студэнта — гэта былі прафе-
сійныя і чалавечыя стасункі, якія
не забудзеш на ўсё жыццё. Дзя-
куючы ёй, мой дыплом атрымаў
Гран-пры на фестывалі студэн-
цкіх прац — ці ж гэта не здорава?
Пасля такіх педагогаў мне скла-
дана знайсці адпаведную школу,
якую я магла б параіць сучаснай
моладзі. Прычым не будую ілю-

зій і ў дачыненні да сучаснага рас-
ійскага інстытута кінематографіі.
Установа бярэ платнікаў, і, адпа-
ведна, многія таленавітыя людзі
аказваюцца за бортам. А тыя, якіх
узятлі, — вучацца дрэнна. Добрыя
педагогі сыходзяць. На мой по-
гляд, сёння ўвогуле адбываецца
татальная дэградацыя — і прафе-
сіі, і чалавека.

МАСТАЦТВА І ЛЁС

— Вы б не хацелі вярнуцца ў кі-
но?

— Шэраг апошніх прац у мя-
не быў няўдалы. Склалася доб-
рае супрацоўніцтва з Галінай
Адамовіч на пэўным этапе, але
потым я зрабіла памылку, мы
рассталіся. Ведаеце, прафесія
аператара нездарма лічыцца
складанай: яна патрабуе моцнай
аддачы. Трэба быць сабраным,
засяроджаным, сачыць за мя-
жой кадра, каб у яго не патрапі-
ла залішняе. Я ніколі не дазва-
ляла сабе выпіць на пляцоўцы.
Наадварот — рабіла ранішнія
прабежкі, зарадку, каб быць у
тонусе, трымаць “свежай” гала-
ву. Сёння выйсці на гэты ўзро-
вень канцэнтрацыі мне скла-
даецца.

— Ці магчыма выказаць зда-
гядку, што вам проста няма з кім
працаваць?

— Бывае так, што рэжысёр з
аператарам на адной хвалі — і гэта
адразу заўважна. Таркоўскі — і
Рыгор Рэрберг, Бергман — Нюк-
віст, Берталучы — і Старара...
Мне пашчасціла з Рубінчыкам,
Пташукі, Іха... З многімі іншымі
не атрымалася. Але я не сумую
на пенсіі. У мяне цудоўны саба-
ка — дварняжка Найда. Гуляю ў
шахматы. Слухаю Рахманінава,
Вівальдзі. Чытаю Чэхава. Мяр-
кую “Вайну і мір” перачытаць у
каторы раз. Гляджу шмат кіно.

— Серыялы глядзіце?

— Так, гляджу. “Радзіму”,
“Вострыя казыркі”. Класныя
серыялы па ўсіх параметрах —
інтэр’еры, касцюмы, святло,
акцёры... Бачна, што людзі ўме-
юць распрадавацца грашмыма.

— Беларускае сучаснае кіно
цікавіцца?

— На гэта ўжо ў мяне сіл не ха-
пае. Імкнуся па магчымасці гля-
дзець стужкі “Лістапада”. Сачу
за актуальным кіно: з апошняга
бачыла “Тры білборды на мяжы
Эбінга, Місуры”. Спадабалася.
А вось кіно маладых беларускіх
аўтараў падалося нудным. Я —
чалавек пэўнай адукацыі, таму
мне падаецца, што кіно трэба
здымаць інакш.

— Тацяна Дзмітрыеўна, што
для вас кіно?

— Мой лёс, маё жыццё! І, не-
сумненна, мастацтва! Калі кіно
такое, як у Германа, Таркоўска-
га, Звягінцава... Якое дае мне і
веды, і развіццё мастацкага ба-
чання, і катарсіс. Мне важна ўсё:
і гісторыя, і выява, і актёры...
Часта ўспрымаю фільм не як
аператар, а як звычайны глядач.
І калі ён у мяне выклікае эма-
цыйны водгук, я неверагодна ра-
дуюся. Гэта для мяне паказчык.

Пытанні задавалі
Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Пятро
ВАСІЛЕЎСКІ, Вераніка МОЛАКАВА,
Настасся ПАНКРАТАВА.
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА
і з асабістага архіва
Тацяны ЛОГІНАВАЙ

Творчы праект “Плошча Якуба Коласа”, прэм’ера якога адбылася ў Канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі “ў пятніцу 13-га”, стаўся зусім не містычнай падзеяй нацыянальнага культурнага жыцця. Старонкі біяграфіі і творчасці вялікага пісьменніка і паэта, выкладзеныя ў жанры сучаснага харавога тэатра, узраслі да глыбокай філасофскай прыпавесці пра душу і мову беларускага народа. Узнік спектакль, годны прадстаўлення на музычных і тэатральных фестывалях міжнароднага маштабу.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Знакаміты кампазітар Ларыса Сімаковіч (а ў дадзенай працы яшчэ і аўтар лібрэта, рэжысёр і харэограф) у чарговы раз не змяніла сваім творчым прыწყам. Сярод іх, на маю думку, узяцце найбольш значных тэм грамадскага жыцця, крэатыўнасць іх мастацкага вырашэння, спалучэнне філасофіі, публіцыстыкі і высокай паэтыкі, музычна-літаратурна-пластычна-тэатральныя сінтэз, заснаваны на аўтарскай канцэпцыі ў кожным відзе мастацтва. Пры ўсёй пазнавальнасці творчага пачырку новай праца, як і трэба было чакаць, аказалася не паўтормам ці нават развіццём часоўшых ранаўшага, а яшчэ адным “крокам у невідомасць”. Ларыса Сімаковіч узялася на новую прыступку прафесій-

Святлана Зеляноўская — Душа.

нага майстэрства, адкрыўшы і замацаваўшы ў сваёй эстэтыцы такую рысу, як пакланенне непрыхаванай прыгажосці. Справа не ў цытаванні даволі вялікіх завершаных фрагментаў музыкі Генры Пёрсэла і Іагана Себастьяна Баха, а ў тым, што напісанае самой Ларысай Сімаковіч быццам працягвае тыя традыцыйны музычны даўніны — без аніякай стылізацыі, на ўзроўні дыяло-

Спектакль “Ліпень” Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра па аднайменнай п’есе расійскага драматурга Івана Вырыпаева быў уключаны не ў асноўную, а ў спецыяльную праграму нядаўняга XIII Міжнароднага маладзёжнага тэатральнага форуму “M@rt-кантакт”. Паводле ж храналогіі падзей менавіта ён даваў старт усім фестывальным мерапрыемствам.

Надзея БУНЦЭВІЧ

У “Ліпені” ўсё, пачынаючы з тэмы, правакуе на гарачыя дыскусіі. Бо ў цэнтры — чалавек з псіхічным адхіленнем, які становіцца забойцам і без ценю сумневу падзяляе трупы на часткі. З розных прычын: у парыве помсты, у жаданні заняць чужое месца пад сонцам (дакладней, пад чыгуначным мастом). У знак пацвярды, каб адправіць святара ў рай. Ад каханьня, каб атрымаць руку і сэрца (у прамым значэнні гэтага выразу). Тэкст пра жудасныя рэчы ўкладзены ў вусны зграбнай, прыгожай дзіўчынны. Але гэта ідэя належыць не галоўнаму рэжысёру тэатра Саўлюсу Варнасу, які ажыццявіў пастаноўку, а драматургу: яна адпісана ў п’есе. Адштурхнуўшыся ад задзенага, рэжысёр максімальна абумоўлівае і развівае такое рашэнне. У цэпры “чорнага кабінета” ўзнікае светлая дыяганаль дарожкі,

Эксклюзіўна беларускасці

га “на роўных”. Патлумачу: у 1970 — 1980-я прыёмы цытавання ці стылізацыі еўрапейскіх класікаў мінулых стагоддзяў выкарыстоўваліся ў беларускай музыцы і лёгкай іроніі ці, наадварот, піетэтам — як сімвал сыходзячай прыгажосці (маўляў, няма таго, што раней было). У 2000-х — становіліся вынікам, да якога імкнуўся твор: атрымлівалася штосці накшталт музычнага прынашэння. Такія звароты, дарэчы, былі і ў Сімаковіч — найперш у гонар Шапэна. Дзімітрый

Сімаковіч не ўпершыню звярнулася да творчасці Коласа: у 2006-м была яе “S-музыка” паводле “Сымона-музыкі” — з сольнай трубай. Што жа да тэатрызацыі, дык ледзь не кожны свой твор Ларыса аздабляе пластыкай — уласнай харэаграфіі (дарэчы, адзін з яе калібрных спектакляў перамог у Нацыянальным конкурсе Міжнароднага фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску). Але ў “Плошчы...” усё гэта сыходзіць на другі план. Бо на першым — размовы Душы (Святлана Зеляноўская) і Мовы (Святлана Анікей) пра лёс краіны і яе Песняра пад спевы Метэфары вечнага існавання (Дзіяна Трыфа-

нава), адзінокі голас адуюхленай флейты (Сяргей Махаў), “аб’ектыўныя” пасажы фартэпіяна (Іван Фінскі) і зладжанае гучанне Струннага квартэта на чале з першай скрыпчай Кацярынай Мішчанчук. Але галоўнай дзеючай асобай застаецца хор. Яго артысты паўстаюць яшчэ і акцёрамі, уасабляюць то сучаснікаў паэта і пісьменніка, то нашчадкаў. Рухаюцца, танчаць, пстрыкаюць пальцамі, імітуючы ударныя. Хор утварае агульную фонасферу, дае каментары да падзей і выказаных меркаванняў — нарэшце, “амузыкавае” коласавыя вершы, смакуючы ў іх не толькі кожнае слоўца, але і кожны гук. Багацце ж уласна харавой фактуры “выдае” першую спецыяльнасць кампазітара — хормайстар.

“Зацёртая”, здавалася б, назва — “Плошча Якуба Коласа”, якую мы штодня чуюм у сталічным транспарце пры аб’яве прыпынкаў (філармонія стаіць акурат наасупраць), тут узрасце да ўсеагульнай прасторы жыцця і смерці. Атрымліваецца філасофска-гістарычны, дакументальна-паэтычны, тэатрызавана-музычны апавед, годны таго, каб яго паглядзелі ўсе. Вось толькі — дзе і калі? Бо спектакль павінен “высвецць”, пазбавіцца “дзіцячых хваброў росту” (на прэм’еры, на жаль, не ўсе атрымалася з акустыкай, згубіліся некаторыя словы). А нашы філарманічныя практыкі часцей за ўсё застаюцца ў адзіным экзэмпляры. Эксклюзіў? Яно і няблага. Ды ў дачыненні да беларускай культуры эксклюзівам, на жаль, застаецца сама беларускасць.

“Ліпень”: гарача ўсім

Юлія Ладзік у монаспектаклі Саўлюса Варнаса.

Спектакль стаўся для абодвух не прыступкай — хуткасным ліфтам, які ўзносіць на новы прафесійны ўзровень і выклікае ў глядачоў захапленне майстэрствам. Ды ўсё ж міжы ўдасканалення няма. Музычны складнік спектакля, на мой погляд, мог бы быць больш развітым і разнастайным. Адным з удалых момантаў праце! Аляксандр Арцём’еў! ўвогуле праце ў тэатры дворнікам, забывшыся на сваё эстраднае мінулае.

дапамогай не столькі пераймання прыступкай — хуткасным ліфтам, які ўзносіць на новы прафесійны ўзровень і выклікае ў глядачоў захапленне майстэрствам. Ды ўсё ж міжы ўдасканалення няма. Музычны складнік спектакля, на мой погляд, мог бы быць больш развітым і разнастайным. Адным з удалых момантаў праце! Аляксандр Арцём’еў! ўвогуле праце ў тэатры дворнікам, забывшыся на сваё эстраднае мінулае.

таклі бездакорная — найперш па акцёрскім выкананні. Другая частка п’есы больш складаная: там і думкі героя больш блытаньня, і мова. Узнікаюць новыя “галасы” — іншыя дзеючыя асобы, рэмаркі, укладзеныя пераважна ў вусны ўсё той жа Юліі Ладзік, якая амаль дзве гадзіны не пакідае сцэну. Нават фізічна вытрымаць такі напал — даволі няпроста. Дый глядацкая ўвага, прызнацца, паступова пачынае падаць. Пэўна, тут маглі б дапамагчы некаторыя скарачэнні тэкста, які пачынае нагадваць замкнёнае кола. Ды аўтар, па словах рэжысёра, забараніў хоць якія ўмяшальніцтвы. Тым не менш, і ў цяперашнім выглядзе спектакль — значны крок тэатра наперад. Калі казаць пра выхаванне магілёўскай публікі — увогуле сямімільны. Тое, што ставіць у тэатры Саўлюсу Варнаса, вылучаецца найноўшымі эстэтычнымі памкненнямі, адпавядае сучасным мастацкім кірункам. А галоўнае — прывучае глядачоў думаць.

К

“Снежная каралева”, якую не убачыш.

Дабрыня навобмацак

Team theatre стварыў першы ў Беларусі дзіцячы спектакль для невідучых глядачоў. Атмасферную “Снежную каралеву” пабачылі ўжо гомельскія і мінскія сем’і.

Выстава Dress Code у Віцебскім мастацкім музеі, якая аб’яднала творы Алега Кастагрыва і рэстаўраваная, а таксама ўласныя вінтажныя вырабы Святланы Рудзянковай, арыгінальным чынам паставіла пытанне пра спалучэнне ў мастацтве прыгажосці вонкавай, дэкарэтыўнай — і ўнутранай.

К

Старшыня Віцебскай абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў Святлана Баранкоўская адзначыла элітарны характар экспазіцыі, які выклікае пэўныя гістарычныя аналогіі: — Прайшоўшы праз савецкае мінулае, мы забываемся на тое, які сярэд беларусаў працэнт шляхты па паходжанні. Аднавядна, мы не проста “лапатныя” і вясковыя. Мы — гэта каралеўская паступова пачынае падаць. Пэўна, тут маглі б дапамагчы некаторыя скарачэнні тэкста, які пачынае нагадваць замкнёнае кола. Ды аўтар, па словах рэжысёра, забараніў хоць якія ўмяшальніцтвы. Тым не менш, і ў цяперашнім выглядзе спектакль — значны крок тэатра наперад. Калі казаць пра выхаванне магілёўскай публікі — увогуле сямімільны. Тое, што ставіць у тэатры Саўлюсу Варнаса, вылучаецца найноўшымі эстэтычнымі памкненнямі, адпавядае сучасным мастацкім кірункам. А галоўнае — прывучае глядачоў думаць.

Алег Кастагрыв і Святлана Рудзянкова.

Настасся ПАНКРАТАВА

Узімку “К” распавядала, які гомельскі калектыў удзельнічаў у конкурсе сацыяльных праектаў Social Weekend з прапонай па стварэнні спектакля для невідучых і людзей з праблемамі зроку. Гэтая ідэя прыйшлася даспадобы прадстаўнікам кампаніі мабільнай сувязі. Відомы брэнд дапамог набыць неабходнае абсталяванне, рэжысёр, касцюмы. Усяго за месяц была пастаўлена эксперыментальная “Снежная каралева”, у якой акцэнт са зрокавага ўспрымання перанесены на іншыя органы пачуццяў: слых, дотык.

Dress Code жаноцкасці і прыгажосці

тое, што робіць каралеўскім палацам звычайную кватэру або офіс... Гэта не проста майстэрства, гэта вельмі высокі мастацкі густ. Пра элітарнасць і раскошу гаварыла і дырэктар Віцебскага мастацкага музея Вольга Акуневіч. Творы Алега Кастагрыва напоўнены сімваламі і алегорыямі. Простора яе графічных работ насычаная пачуццём адчувальнай пустаты, з якой узнікаюць вобразы, што родніць іх з усходнім духам дзэн і даасізму. Жывапіс цалкам належыць традыцыйнаму еўрапейскаму культуры. Перш за ўсё тут можна гаварыць аб сімвалізме, у якім з дапамогай рэалістычнага выяўлення метаду перадаецца містычнае адчу-

ванне тайны. Мастаку ўласцівае выяўленне гульнівай прыроды рэальнасці, якое ўвасабляецца ў характары перадачы міфалагічнай і легендарнай тэматыкі, і ўжо зусім відавочна — у вобразах фашыёна і шырка. Святлане Рудзянковай належыць як вырабленны ёй, так і адрэстаўраваныя вінтажныя сумкі з фермуарамі ды экспазіцыйныя шкарткі. Большасць прадстаўленых рэчаў з’яўляюцца вынікам аўтарскай рэстаўрацыі, што ў практыцы ідэі выставы далаткова ўказвае на злучэнне эстэтыкі і ўтылітарызму, духоўны змест прыгажосці не толькі ўнутранай, але і знешняй. У прыწყце, усе прыгожыя вырабы, нягледзячы на суб’ектыўнасць ва ўспрыманні і ацэнцы, выходзяць за межы ўтылітарнасці і могуць свецчыць аб сутнасці ўнутранага свету іх уладальніка. У вырабах Святланы Рудзянковай і тым больш у карцінах Алега Кастагрыва мы бачым вяртанне да свету прышчэпаванага і сімвалічнага, што паказвае на іх успалкоўванне мадэрну. Мы сутыкаемся не проста з “яркім праектам”, які выходзіць за межы “класікі”, але з поглядам праз класіку ў традыцыйнае і архетыпнае.

Уменне бачыць ва ўтылітарным прадмет мастацтва здзіўляе

— Мы высветлілі, што ў Беларусі лічываецца каля 25 тысяч людзей з праблемамі зроку. Нам хацелася, каб і яны змаглі далучыцца да тэатральнага мастацтва, — тлумачыць выбар кірунку дырэктар Team theatre Андрэй Бардухаеў-Арол. — Пры падрыхтоўцы спектакля ўзнікала шмат нестандартных пытанняў, таму мы нават некалькі разоў завіталі па кансультацыі ў Беларускае таварыства інвалідаў па зроку. Пасля прэм’ерных паказаў стала відэаочным: наш спектакль запатрабаваны глядачом.

Як невідучым людзям на словах растлумачыць танец ці раскрыць нюансы колеравай палітры сцэнаграфіі? Гамельчане ўлічылі такія дробязі, таму адышлі ад традыцыйнага ўяў-

лення пра тэатр. Яны памясцілі глядача ўнутр дзеяння, разыграўшы ўсім відомую казку вакол дзяцей: малечу пасадзілі на сцэну, падзяліўшы пляцоўку на чатыры сектары. Акцёры хоць і прышліся даспадобы прадстаўнікам кампаніі мабільнай сувязі. Відомы брэнд дапамог набыць неабходнае абсталяванне, рэжысёр, касцюмы. Усяго за месяц была пастаўлена эксперыментальная “Снежная каралева”, у якой акцэнт са зрокавага ўспрымання перанесены на іншыя органы пачуццяў: слых, дотык.

— Мы гэтымусна абралі для пастаноўкі ўсю казку Андрэя Сена, бо ў “Снежнай каралеве”

змяняюцца чатыры пары года, ёсць шмат месцаў дзеяння — ад цёплага дома да халоднага палаца, што дае падставы найбольш разнастайна візуалізаваць працэс, — дадае спадар Бардухаеў-Арол.

Прыцягваюць увагу касцюмы, створаныя навуэнцамі выпускнога курса аддзялення дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва Гомельскага дзяржаўнага мастацкага каледжа. Па-першае, адметныя плашчы гучаць — кожны рух суправаджаецца шоргатом. Па-другое, яны — двухкавовыя, што дазваляе акцёрам хутка пераўвасабляцца. Самае ж галоўнае: падолы расшыты такім чынам, што ператвараюцца ў аб’ёмныя карціны, якія ўсе ахвотныя могуць пасля спектакля памацаць. Як распавяла заснавальнік аддзялення ДПМ Ірына Данілава, яе вучанцы імкнуліся, каб навобмацак можна было алучыць характар персанажа. Напрыклад, на плашчы Злога чараўніка шчачыніцца калочыя дакі дамоў, а падол Добрага чараўніка расшыты шаўковымі аблокамі і аксамітавымі стрэхамі. Тактыльныя карцінкі не толькі інфармуюць глядачоў пра кветкі, неба ці палаты, але і дапамагаюць развіць фантазію.

Атмасферныя спектаклі зааўлены Team theatre як сацыяльны праект, таму паказы для дзяцей з праблемамі зроку ладзяцца бясплатна. У маі “Снежная каралева” вернецца на родную пляцоўку, але гамельчан ужо запрасілі ў іншыя беларускія мястэчкі. Калектыў спадзяецца паказаць сваю пастаноўку ўсім, хто, нягледзячы на жыццёвыя перашкоды, цягнецца да тэатральнага мастацтва.

К

“Прадаўцы драконаў”.

“Казка”.

толькі ў перыяд постмадэрну, калі будынкі з’яўляюцца абяздушанымі “машынамі для жыцця”, а прадметы побыту пазбаўлены ўласцівасцяў, якія ўзводзяць іх да сімвалічнага значэння. Ва ўсе папярэднія эпохі, нават калі ствараліся рэзурь з традыцый, такой паўнаты разыходжання з сакральным ніколі не было. І зыходзячы з назвы выставы, пакоўкі адзенне не з’яўляецца выпадковым і выказвае спалучэнне ўнутраных станаў і інтэнцый, то і любі выраб, які належыць чалавеку, ніс пра яго энергетычную і аксіялагічную інфармацыю.

Георгій КАРЖАНЕЎСкі

Вельмі мала цікавай інфармацыі, якая па агульнарэспубліканскай значнасці выйшла б за межы двух-трох радкоў, стандартных для нашага агляду. Тлумачэнне тут адно: няма ў раёнах адмысловых падзей. Часовае зацішша перад фестывальнай бурай? Вельмі спадзяюся, што так. Аднак не толькі фестывалі адметныя нашы раёны. Дзе доўгатэрміновыя праекты, дзе піяр-акцыі, тэатралізацыі ды прэзентацыі, што пакідаюць пасля сябе розгалас? Няўжо і пра іх не карціць напісаць? Хвалім жа не сябе, а сваю родную культуру.

мы мала пішам для “К”. У лісце — расповед пра Казлоўскую бібліятэку, якой споўнілася 70 гадоў. Усё пачыналася з хатычыгальні. Цяпер у аграгарадоцкай установе — інтэрнэт, электронная пошта, у двух пакоях — Музей малой радзімы. Тут каля 200 экспанатаў: супніца з манаграмай памешчыкаў Пушчыны; печ-буржуйка, зробленая на заводзе Лазара Кага-

ванна”. Былі абагульнены патрэбныя электронныя матэрыялы. Прааналізаваны досвед Машканскай сельскай бібліятэкі.

Дзятлаўская раённая бібліятэка адзначыла 85-годдзе паэта-земляка Віктара Шымука. Загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі ўстановы Вольга Бойка ўдакладніла, што акцыя прайшла ў рамках доўгатэрміновага праекта “Юбілей пісьменніка ў бібліятэцы”.

Супрацоўнікі аддзела метадычнай работы Ашмянскага РЦК напісалі пра свята тэатральнага мастацтва. Дзіцячыя тэатральныя калектывы, асобныя выканаўцы сабраліся разам, каб падзяліцца творчымі ідэямі і пасяпернічаць у конкурсе аматараў мастацкага чытання “Тэатральны красавік”.

У Дзятлаўскім дзяржаўным гісторыка-краязнаўчым музеі прэзентаваны альбом мастака Міколы Несцярэўскага “Я яшчэ не ўсё зрабіў”. Навуковы супрацоўнік установы Алена Абрамчык піша: “Альбом — вынік паўекавай працы. Мікола Несцярэўскі стварае пано, плакеткі, керамічныя скульптуры, медальёны, жывапісныя палотны, пацаў пісаць вершы”.

Мерапрыемства для асаблівых падлеткаў прайшлі супрацоўнікі Бярэзінскай раённай бібліятэкі. У гарадскім свяце дабрыні прынялі ўдзел дзеці з сям’яў сацыяльна небяспечнага становішча. Пра гэта паведаміла Тамара Круталевіч, загадчык аддзела маркетынгу Бярэзінскай ЦРБ.

На базе Крывіцкага сельскага дома культуры Салігорскага раёна адбыўся раённы конкурс прафесійнага майстэрства сярод клубных супрацоўнікаў. Заснавальнік конкурсу — Культурна-дасугавы цэнтр Салігорскага раёна. Прадстаўнікі дзевяці ўстаноў (дырэктары, мастацкія кіраўнікі, кіраўнікі гурткоў незалежна ад адукацыі і стажу працы ў галіне культуры) імкнуліся паказаць свае творчыя якасці. Адзначаны самыя ініцыятыўныя. Дыплом першай ступені атрымала Надзея Усовіч з Крывіцкага СДК.

Бібліятэкары аддзела абслугоўвання і інфармацыі Ашмянскай раённай бібліятэкі запрасілі выпускніку СШ № 2 на журфікс “Мая прафесія — мая будучыня”. Загадчык згаданага аддзела Святлана Галінская піша, што, натуральна, падчас прафарынтацыйнай гутаркі асноўны акцэнт ставіўся на прафесію бібліятэкара. Цікава, ці будзе ад мерапрыемства эфект?

Яўген РАГІН

Зацішша перад бурай. Ці не так?

Гадзіны на дзве завіс на сайтах раённых газет (праглядзеў недзе з паўдзсятка). Апрача дзяржаўных шараговых навін пра Гуканне вясны, шанаванне хатынскай трагедыі, справаздачныя канцэрты ці карпаратыўныя праграмы з юбілейных нагод, на вялікі жаль, нічога не знайшоў. Цудоўна разумею, што раённую газету часам больш непакоюць паказчыкі прывагаў, надояў ды банітэту ворыўнай зямлі. Звесткі пра культуру займаюць ці не апошнія старонкі. Але гэта не віна мясцовага друку, а яго бяда. Ну не навучыліся раённыя работнікі клубаў ды бібліятэк рэкламаваць здабыткі рэгіянальнай культуры так, каб імі грэмелі першыя старонкі перыядычных выданняў. Не выключаю і такую акалічнасць: доўгатэрміновыя праекты сям-там проста няма. Руціна вынішчае творчасць.

Музею-сядзібе “Пружанскі палацык” такая бяда не пагражае. Навуковы супрацоўнік гэтай установы Валянціна Нідзелька напісала пра выставу сталічнага мастака Фёдара Ладуцькі. Падзея прымеркавана да 75-годдзя жывапісца. Аўтар распавядае: “Як дызайнер Фёдар Ладуцька афармляў экспазіцыі Музея народнай творчасці ў Раўбічах, Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа ў Мікалаеўшчыне... Сустрэча з ім пакінула самае прыемнае ўражанне”. Такія сустрэчы (а яны тут рэгулярныя), упэўнена Валянціна Нідзелька, і робяць музей жывым.

Шэраг навін, натуральна, прысвечаны Вялікадню. Самыя розныя мерапрыемствы прайшлі ў Навагрудскім раённым цэнтры раместваў і аграгарадку Ашмінава Навагрудскага раёна; аграгарадках Кракоўка і Гальшаны Ашмянскага раёна; аграгарадку Ваверка Лідскага раёна, шэрагу паселішч Дзятлаўшчыны.

Намеснік дырэктара Ашмянскай дзіцячай школы мастацтваў Таццяна Печкур паведамляе: першакласнікаў установы пасвятилі ў юныя музыкан-

На здымках:

- 1 Гродна: сувеніры на любы густ.
- 2 Толькі ў Сапоцкіне ведаюць, як зрабіць адмысловую пісанку.
- 3 У Навагрудскім РЦР — велікодныя ўрачыстасці.
- 4 Велікодныя яйкі з Дзятлаўшчыны.
- 5 Ашмяны: пасля прысвячэння ў юныя музыканты.
- 6 Ліда: вось ён які, рок!

ты. Традыцыйнае свята ладзяць настаўнікі музычна-тэатральнага аддзялення і старшакласнікі. Цікава, што думаюць пры гэтым пачаткоўцы?

У гістарычным цэнтры Гродна прайшло рэгіянальнае свята-кірмаш вырабаў рамеснікаў вобласці. Падзейі натхнілася Вольга Шлавінец, якая распавяла, што выбар сувеніраў быў бязмежны: вырабы з лазы, саломы, дрэва, камянёў, атласных стужак...Традыцыйнай стала і дабрачынная акцыя па падтрымцы выхаванцаў Гродзенскага дзяржаўнага гарадскога сацыяльна-педагагічнага цэнтры. Мала мы яшчэ пі-

шам пра вось такія цудоўныя праявы міласэрнасці.

Палац культуры Ліды распачаў новы творчы сезон. Прыхільнікі рока пазнаёміліся з музычнай праграмай “Рокафонія”. Гэта сумесны праект рок-лэйбла Nitmuza і камернага аркестра Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь “Гродзенская капэла”. Працягам творчага марафону стаў адкрыты харэаграфічны фестываль-конкурс ArtDance Fest. Сённяшня харэаграфія развіваецца імкліва, новыя сродкі і формы пластычнай выразнасці пастаянна дораць нам новыя адкрыцці. Сапраўднае свята зрабілі

ў Лідзе не толькі дамарослыя харэографы і танцоры, але і госці з Гродна, Баранавічаў, Маладзечна, Свіслачы, Бярозаўкі. Думаецца, радавалася толькі моладзь? Упершыню сярод канкурсантаў былі энтузіясты ад 3 да 45 гадоў. Вось менавіта такая інфармацыя і дадае нам пазітыву. Дзякуй дырэктару Палаца культуры Ірыне Тур!

Яшчэ адна прыемная навіна. Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Светлагорскай раённай бібліятэкі Валянціна Расошанка пазначыла ў лісце: “Гэтая інфармацыя — адказ на ваша ішкадаванне, што

новіца. Падчас свята былі ўшанаваны самыя сталыя і маладыя чытачы.

Каля Сапоцкінскага культурна-турыстычнага цэнтры (Гродзенскі раён) побач з двухметровым каваным адлюстраваннем пісанкі з’явіўся яшчэ адзін арт-аб’ект: курыца і пень. Папоўнілася і экспазіцыя Музея пісанак. Тут цяпер каля 500 яек. Ёсць нават страусіныя. Пра гэта паведаміла Людміла Трубчык.

Дырэктар Сенненскай ЦБС Алена Мяцеліца дзеліцца ўражаннемі пра тэматычны семінар “Бібліятэчнае абслугоўванне карыстальнікаў у сферы духоўна-маральнага выха-

З пункту гледжання культуры, Любаншчына можа паспрачацца за званне самага-самага перадавога рэгіёна. Асабліва ў галіне прапаганды каранёвага беларускага фальклору. Але пакуль такія саборніцтвы яшчэ не ладзяцца. Я вырашыў сам пераканацца, наколькі жывая там аўтэнтыка ў асобна ўзятай вёсцы.

Алег КЛІМАЎ,
Мінск — вёска Обчын
Любанскага раёна —
Мінск / Фота аўтара

PARTY FOR EVERYBODY НА БЕЛАРУСКІ ЛАД

У Обчынскім доме народнай творчасці працуе восем фарміраванняў мастацкай самадзейнасці — пяць дзіцячых і тры дарослых. Самы вядомы з іх — прычым на ўсю краіну! — фальклорны гурт “Павалыкі”, які культывуе мясцовы, любанскі, стыль выканання абрадавых і пазаабрадавых песень. Ён характэрны асаблівым рытмічным рысункам, высокім голасам і з’яўляецца элементам немагчымай гісторыка-культурнай спадчыны. Удзельніцы гэтага ансамбля мелі шанец патрапіць у якасці бэк-вакалістак на “Еўрабачанне” ў той год, калі на ім выступіў ТЕО. Справа ў тым, што артысткі калектыву запісалі разам са спеваком яго конкурсную песню Cheesecake. На жаль, “Бурановские бабушки” ў Капенгагене-2014 беларускага працягу не атрымалі, і музычны снарад у тую ж варонку другі раз не трапіў. Хаця выбух адбыўся мог.

Але за межы Беларусі “Павалыкі” ўсё ж выбіраюцца. Так, у мінулым касцюмны гурт з поспехам выступіў у Вільнюсе на Міжнародным фестывалі “Пакроўскія званы”. За межняга гастролі плануецца і сёлета.

— Польшча ўжо дакладна ёсць у нашым графіку, а якія яшчэ краіны ў ім будуць — гэта пакуль сакрэт, — інтрыгуе загадчыца Дома народнай творчасці Людміла Савошка.

Яна, дарэчы, узначальвае і яшчэ адно аб’яднанне Дома, чыя дзейнасць прэтэндуе на траплянне ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў, — клуб народнай кухні “Гаспадыня”. У 2017-м ён таксама навеў шоргату за мяжой, удзельнічаючы ў прэзентацыі Мінскай вобласці ў Маскве. А ўсе гурткі ў ДНТ вядуць двое — загадчыца і мастацкі кіраўнік. Яшчэ адзін чалавек у штаце не перашкодзіў бы — напрыклад, харэограф.

Наш адказ “Буранаўскім бабулям”

Банкет з фальклорам патрабуе працягу

Фальклорны гурт “Павалыкі” мог выступіць на “Еўрабачанні”.

У Людмілы Савошка ёсць сакрэты ад “Культуры”.

Людміла Міхайлаўна запэўнівае, што ўлады Любанскага раёна не даюць установе расслабіцца, усяляк падтрымліваючы яе пачынанні. Аднак факты застаюцца рэчамі ўпартымі: ДНТ патрэбны грунтоўны рамонт, не хапае апаратуры, абсталявання, касцюмаў. Былі б жаданія сродкі — такую б на іх адзежку тут пашылі на ўзор аўтэнтычнай, што ўсё б ахнулі! А пакуль шыюць з уласнай тканіны і зыходзячы з фінансаў. І тэрыторыю вакол ДНТ варта было б акултурныць (дапусцім, зрабіць там альтанку або невялікую хатку), бо неяк сіратліва ён выглядае. Але на недахоп грошай спадарыня Савошка не скардзіцца:

— Плануем адкрыць банкетную залу, у якой маглі б адзначаць нейкія падзеі жыхары Обчына і не толькі — і такім шляхам будзем зарабляць. З нашага боку, “дадатковым гарнірам” станем прапаноўваць фальклорную праграму — вопыт удзелу ў такіх урачыстасцях у нас ужо ёсць. Вельмі добра зарабляем і канцэртнай дзейнасцю як такой, попыт на калектывы Дома пастаянны!

А ў “культурныя” каменатары вёскі я абраў Сяргея

Вольга Драбышэўская ў чаканні пісьменнікаў.

Обчынскі дом народнай творчасці.

Высварку — асобу легендарную ў сферы культуры ўсёй Беларусі. Фальклорыст ад Бога — кажуць пра загадчыка аддзела арганізацыйна-метадычнай працы Любанскага раённага цэнтру культуры, кіраўніка ўзорнага фальклорнага ансамбля “Верайкі” і народнага жартоўнага гурта “Смехаўё”. Ужо каму, як ні яму, было падзяліцца з “К” сваім меркаваннем аб падводных камянях у дзейнасці ўстаноў культуры вёскі.

Каментарый Сяргея ВЫСКВАРКІ:

— Шчыра скажу, у працы Дома я прашу яго загадчыцу рабіць большы ўхіл на народную творчасць. Надзённае — хай не крыўдзяцца на мяне аматары эстрады — прыходзіць і сыходзіць са зменай моды, застаецца толькі нешта сапраўды неардынарнае, таленавітае. А аўтэнтыка жыве стагоддзямі. Гэта матор і каркас нашай культуры. Напэўна, наноснае ў фа-

льклоры таксама не вытрымала выпрабавання часу, таму пра яго мы нічога і не ведаем. Але які ж велізарны пласт каранёвага дайшоў да сённяшніх дзён! Вось яго я і прашу берагчы. Ды і заканадаўства беларускае заклікае да гэтага, на ўзроўні розных міністэрстваў многае робіцца для таго, каб традыцыі і абрады былі... жывей за ўсіх жывых! (Праўда, асабіста я б яшчэ зрабіў так, каб у Міністэрстве культуры цэлы аддзел займаўся толькі адной традыцыйнай культурай.)

Засмучае, што абывацель, у адмоўным сэнсе гэтага слова, адносіцца да такой нашай справы з абьякавацю. Абудзіць у ім любоў да яе — задача з задач беларускіх СМІ. І газета “Культура” тут ідзе ў іх авангардзе, а прэтэнзіі да айчынных ТБ і радыё ў мяне ёсць. Недадаткова яны, на мой погляд, папулярныя народную культуру — у адрозненне ад Обчынскага дома народнай творчасці.

Сяргей Высварка, матор беларускага фольку.

Сяргей Высварка, матор беларускага фольку.

ПРАЦЭС ПАЙШОЎ?

У будынку Дома народнай творчасці знаходзіцца і Обчынская сельская бібліятэка, якой ужо 25 гадоў кіруе Вольга Драбышэўская.

— У 1990-я, вядома, наведвальнікаў да нас хадзіла больш, але ж і ў вёсцы тады болей людзей жыло, — успамінае яна. — Тым не менш, і цяпер завітваюць, запісваюцца, бяруць літаратуру. Адзін час напружвала, калі многія сталі карыстацца электроннымі кнігамі і чытаць з інтэрнэту — пра бібліятэку такія сталі забываць. Але цяпер я бачу, што пайшоў зваротны працэс, людзі засумавалі па паперы. Бацькі, калі я з імі гутару пра тое ды гэтае, кажуць, што і дзеці іх, перахварэўшы камп’ютарамі, цяпер з задавальненнем пацягнуліся да “жывой” кнігі. Так яны і трапляюць да мяне.

Сярэдняя штодзённая наведвальнасць Обчынскай сельскай бібліятэкі складае дзесяць чалавек. У прыярытэтах у іх, зразумела, любіць раман і дэтэктывы, але вяртаецца цікавасць і да гістарычнай літаратуры. Папулярныя кнігі і бібліятэку гурт “Сяброўкі”, які

дзейнічае пры ёй. Жанчыны гэтыя праводзяць у мясцовай школе літаратурныя мерапрыемствы, прывязаныя, як правіла, да нейкіх знакавых дат — няхай гэта будзе юбілей вядомага пісьменніка ці твора. Альбо ж клічуць вучняў да сябе ў гасці на розныя імпрэзы. Праходзяць ва ўстанове і дні імянінніка — гарбата, торт, пірожныя з цукеркамі, шчырыя гутаркі, віншаванні ад бібліятэкі. Бач, а там хтосьці ўжо і кнігай зацікавіўся!

— Паклікалі б і пісьменнікаў сталічных да сябе — на сустрэчу з чытачамі, ды інтэрнэту ў бібліятэцы няма, з дапамогай якога, напэўна, было б прасцей за ўсё паспрабаваць дамовіцца з кімсьці пра візіт, — сумна паведамляе Вольга Анатольеўна. — Камп’ютара, зрэшты, у нас таксама няма.

Затое ёсць міні-музей, у якім захоўваюцца прадметы старога побыту — іх спадарыня Драбышэўская збірае і збірае па хатах Обчына. Вядзе яна і сённяшнюю гісторыю вёскі, афармляючы ў тэчкі любімыя згадкі пра яе ў прэсе. У іншыя заносіць апавяданні старэйшых аб тым, што раней трава тут была зелянейшай, неба — блакітнейшым, а жыццё — яшчэ веселейшым.

Каментарый Сяргея ВЫСКВАРКІ:

— Як бы ў бібліятэках на вёсцы ні біліся за праславуе наведванне, у лепшым выпадку прырост невялікі або паказчыкі яшчэ нейкі тэрмін трымаюцца на ранейшым узроўні. У асноўным жа, ідзе адток чытачоў, што звязана са змяншэннем колькасці насельніцтва. Лічбу не выцягваюць ні адмысловыя мерапрыемствы, ні сезонныя наплывы часовых жыхароў такіх населеных пунктаў, ні перасяленцы з гарадоў. Можна колькі заўгодна маляваць у справаздачах нейкія лічбы, але ў рэальнасці вынікае становішча рэчаў такое, якое яно і ёсць на самай справе.

Можа, усё неяк пайшоў у аграгарадках, у якіх перапрафіляваліся перспектывы вёскі? Дзесьці так, а дзесьці — не. Паглыбляцца ў гэтую тэму нельга без разумення спецыфікі таго ці іншага канкрэтнага паселішча. Цэнтралізацыя ж сельскіх бібліятэк — крок, вядома, вымушаны. Але гэта не панацея, бо лік бібліятэк у краіне кожны год скарачаецца. Вось што сумна.

Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін — добрая нагода ўспомніць, што спадчынай з’яўляюцца не толькі велічныя замкі або храмы. Гэтае паняцце куды больш ёмістае і ўключае яно і такіх сведак беларускай гісторыі, як дакі (гэты адпаведнікі абрэвіятуры “дот” выкарыстоўваюцца яшчэ ў 1920-я) ды іншыя фартыфікацыйныя збудаванні ХХ стагоддзя. Карэспандэнт “К” выправіўся ў невялікую вандроўку разам з гісторыкам Ігарам Мельнікавым на “старую” савецка-польскую мяжу, дзе ў міжваенны час была збудаваная лінія ўмацаванняў.

Генадзь ВОХІН / Фота аўтара

Заслаўскі Музей-Дак.

Маўклівыя абаронцы мяжы

ЗАБЫТЫЯ ГЕРОІ

Першы з наведаных намі дакаў знаходзіцца літаральна ў трохстах метрах ад станцыі Хмелеўка — яшчэ не так даўно вёскі, а цяпер мікрараён Заслаўя. Гэты помнік мілітарнай архітэктуры стаіць пасярод дзіцячай пляцоўкі ў атачэнні катэджаў на пагорку. Пашкоджаны, але ацалелы ў Другую Сусветную вайну, найбольш ён пацярпеў ужо ў нашы часы, калі ў ім пасяліліся бяздомнікі. Літаральна летась у даку нарэшце былі пастаўленыя дзверы, а прылеглая тэрыторыя добраўпарадкаваная.

— Вось сляды абстрэлаў 1941 года — гэта палілі па даку з 88-міліметровых зенітак, — звяртае маю ўвагу Ігар Мельнікаў. — Як бачым, немцы ладна тут пастараліся. Затое, па гэтых выбоінах можна даследаваць, як і з чаго будавалі агнявыя пункты. Бачна, што яны рабіліся далёка не з друзу — гэта ўсё спрэс жалезабетон.

Першыя дакі былі тут пабудаваныя яшчэ ў 1932 годзе — на выпадак вайны з Польшчай. А пасля 17 верасня 1939 года ўзбраенне з іх было знятае. Частка перанесеная на “новую” мяжу, а частка — захоўвалася побач на вайсковых складах у Зялёным.

— Маршал Цімашэнка тады прапаноўваў наогул аддаць усе гэтыя дакі пад бульбасховішчы для калгасаў, — працягвае расказчык. — Аднак вырашылі пакінуць другую лінію абароны. Размяшчаўся тут усяго адзін батальён, а гэтага было катастрофічна мала. Таму ў адрозненне, скажам, ад Полацкага ўмацаванага раёна (УР), Мінскі не здолеў аказаць моцнага супраціву. Але і тыя баі, якія тут адбываліся, змаглі знізіць тэмпы наступлення вермахта і даць магчымасць эвакуіравацца хача б частцы мінчукоў.

Калі мы рушым да наступнага дака, Ігар распавядае пра абарону Мінскага ўмацаванага раёна і

Абарона ад бяздомнікаў.

Дак у Хмелеўцы.

ролю ў ёй фартыфікацыйных пабудоваў:

— Па выбоінах, па разбітых амбразурах відаць, якія суровыя баі тут ішлі. З абаронцаў Мінскага УРа выжылі нямногія. Вельмі часта побач з агнявымі пазіцыямі мясцовыя жыхары пасля бою хавалі загінулых тут салдат. І пасля на тыя магілы яшчэ доўга хадзілі людзі. На жаль, цяпер большасць з гэтых пахаванняў ужо і не знайсці.

Аднак не заўсёды жаўнеры гінулі ад нямецкіх куль і аскепкаў. Па словах даследчыка, здараліся і трагікамічныя выпадкі. Так, камандзіра Мінскага УРа ў першыя дні вайны расстралялі свае ж — ён ехаў на матацыкле і яго прынялі за дыверсанта. І такое бывала.

ДАК НА ДНЕ КАР’ЕРА

Ігар Мельнікаў тлумачыць, што абарончыя збудаванні звычайна ўзводзілі на адлегласці ад некалькіх сот метраў да палутара-двух кіламетраў. А паміж імі — земляныя ўмацаванні, акопы, артылерыйскія батарэі.

Напрасткі да наступнага даку зусім блізка — трохкі больш за кіламетр. Але гэта — напрасткі. Нам

даводзіцца абмінаць сажалку — былы кар’ер, на дне якога... яшчэ адзін дак!

— Пасля вайны агнявыя пункты афіцыйна лічыліся бамбасховішчамі і ніхто не здымаў іх з уліку. Але, як бачым, у рэальнасці яны закінутыя і часта ператвораныя ў сметніцы — асабліва калі месцяца ля населеных пунктаў ці лецішчаў. На вялікі жаль, статус гісторыка-культурнай каштоўнасці гэтаму комплексу міжваенных абарончых збудаванняў дагэтуль не нададзены. Я ж лічу, што яго варта кожны з дакаў, асабліва тыя, дзе адбываліся баі.

ПАМЕЖНЫ ФАРПОСТ

Лепш захаваныя тыя дакі, якія прытаіліся недзе ў лесе. У адным з іх — арыгінальныя сталёныя дзверы, за якімі сапраўдныя фрэскі міжваенных часоў — хвалебныя оды Сталіну. Але ж падказка да яго шлях змога нават далёка не кожны з мясцовых.

Спадар Ігар перкананы, што вельмі важна не проста надаць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці гэтым пабудовам, але і ўключыць іх у

Ігар Мельнікаў: “Тут закапаны помнік Сталіну”.

турыстычныя маршруты. Нешта падобнае ўжо робіцца на гісторыка-культурным комплексе “Лінія Сталіна”.

— Гэта была вельмі добрая задума — паспрабаваць аднавіць на гэтым месцы фрагмент фартыфікацыйных збудаванняў у комплексе, — лічыць гісторык. — Аднак іншая справа, што там у выніку атрымалася. Магчыма, для дэманстрацыі сучаснай тэхнікі, усіх гэтых БТРаў і самалётаў, варта было абраць іншую пляцоўку, а тут засяродзіцца менавіта на падзеях міжваеннага часу і Другой Сусветнай вайны. Гэта было б справядліва з гістарычнага пункту гледжання.

І сапраўды, калі трапляеш на “Лінію Сталіна”, не пакідае адчування нейкага аксюмарану — сучасныя вайсковыя тэхнікі побач з даваеннай, помнік таму ж Сталіну — побач з праваслаўнай каплічкай... Значна больш карэктна выглядае дак, адноўлены ў суседнім заслаўскім музеі-запаведніку. Аднак, на бяду, ён значна менш раскрычаны як турыстычны аб’ект. І спадар Ігар з гэтым пагаджаецца:

— Ад часоў “Аповесці мінулых часоў” Заслаўя

ўвесь час грае ролю памежнага фарпоста. Тое, што ў мясцовым музеі-запаведніку распрацоўваюць тэму Рагнеды і Ізяслава — гэта вельмі важна. Але ж трэба і далей рухацца.

Даследчык марыць, каб на заслаўскіх вуліцах шпачыравалі героі раманаў Пясецкага — кантрабандысты, савецкія вайскоўцы, капаўцы ды звычайныя абывацелі ў строях тых часоў. Зразумела, што тэма мяжы патрабуе і новых музейных экспазіцый.

— Пакуль што я вы-

сыць. Гэта было б вельмі атрактыўна і цікава не толькі замежным турыстам, але і беларускім. Менавіта пра станцыю Коласава Маякоўскі напісаў свой верш пра пашпарт — там ён бачыў усё гэта на ўласныя вочы.

МАГІЛА ПОМНІКА

Падыходзім да апошняга на сённяшнім маршруце аб’екта. Менавіта пра яго ў Заслаўі ходзяць паданні і анекдоты. Да ўсяго, гэта адзін з самых

першых пабудаваных дакаў.

— Нават зорка над уваходам не намалеваная, а выціснутая ў цэменце — дэманструе экскурсавод. — Такое было толькі ў самых ранніх “мадэлях”. І бачна, што ён пацярпеў у вайну — моцна падбіты, завалены на адзін бок. Але пры гэтым ацалелы, паколькі вельмі якасна зроблены. Вядома, што нават на будоўлю опернага тэатра не хапала цэменту і арматуры. Бо яны ўсе ішлі на дакі — гэта быў тады прыярытэт.

Магчыма, менавіта такі яго завалены выгляд і даў падставы да нараджэння легенды. Як расказваюць старажылы, пасля вайны на Рынкавай плошчы ў Заслаўі пад вокнамі выканкаму стаяў не толькі Ленін, але і Сталін. Пасля ХХ З’езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і развянчання культуры асобы помнікі яму сталі прыбіраць па ўсёй краіне. Заслаўскі з часам таксама дэмантавалі і выкінулі ў кар’ер пад Хмелеўкай. Там ён і ляжаў, пакуль адна мясцовая кабэціна чамусьці не вырашыла забраць ягоную галаву сабе. А самога Сталіна — без галавы — недзе вось тут пад дакам і закапалі.

Свае даследаванні Ігар Мельнікаў выклаў у кнігах, якіх выйшла ўжо восем і дзвяцятая рыхтуецца. Калі пашчасціць набыць адну з іх, разам з такой невялічкай энцыклапедыяй заўжды цікава будзе выбрацца ў падарожжа па гістарычных мясцінах. Калі ж не пашчасціць — можна аўтарам, які з ахвотай правядзе экскурсію для ўсіх цікаўных. Балазе, ліцэнзія экскурсавода ў наяўнасці. Адну з такіх экскурсій “Мяжа ля Заслаўя ў 1921—1941 гады” — пры тым бясплатна! — ён якраз праводзіць заўтра, 22 красавіка, у Заслаўі ў рамках беларускага Фэсту экскурсаводаў.

У спадар Ігара ёсць і ідэя, аднак пакуль яна таксама не знайшла падтрымкі.

— Файна было б на рэтрацігніку паехаць з Мінска да Стоўбцаў з праверкай дакументаў на станцыі Коласава, як гэта і практыкавалася, — спярша савецкія памежнікі, потым польскія “капаў-

Аляксей ФРАЛОЎ — вядомы беларускі музыкант, лаўрэат міжнародных конкурсаў. Фагатыст, дырыжор, даследчык. Яго шчырая прага да папулярызавання старадаўняй беларускай музыкі выліваецца не толькі ў архіўныя пошукі і разнастайныя публікацыі, але таксама і ў выкананне знойдзеных артэфактаў. І дзеля гэтага — у арганізацыю музычных калектываў і іх выступленняў, прычым не толькі ў Беларусі, але і ў замежжы. Нядаўна ён вярнуўся з сольных гастрольяў па Германіі, дзе іграў, зноў-такі, беларускую музыку — ды часам яшчэ і з тамтэйшымі музыкантамі!

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Сяргея
ЖДАНОВІЧА

Ад Скарыны да Манюшкі і далей

— Усё менавіта так. Я выконваў на фагоце выключна беларускія творы (вядома, з маімі каментарыямі): ад маюды “Багародзіца”, якая з XIV стагоддзя лічылася духоўным гімнам Вялікага Княства Літоўскага, да п’ес Генрыха Вагнера, Яўгена Глебава, Уладзіміра Солтана. А адзін з нямецкіх музыкантаў падрыхтаваў “слова ў адказ”: вельмі ўдмліва, узвышана сыграў песняспевы Еўфрасінні Полацкай. Гэта быў фурор! Усе былі не проста ў захапленні, а літаральна ў шоку ад таго, што на Усходзе Еўропы ёсць такая культура.

— Звычайна нашы музыканты кажуць, што замежныя імпрэсарыя самі замаўляюць ім праграму. Таму лічыцца, быццам везці туды творы беларускіх кампазітараў не мае сэнсу: маўляў, хто плюець, той і...

— Зусім наадварот! Калі ты ясна і выразна аргументуеш, што гэта, па сутнасці, адкрыццё terra incognita, што гэта будзе цікава, прыгожа, годна — з табой пагаджаюцца. Захад адкрыты да спасціжэння чагосьці новага для сябе — і мы можам яму гэта прапанаваць. Дадам, што ў такіх перамовах мне вельмі дапамагаюць зробленыя аўдыязапісы, хай гэта і невялічкі працэнт ад сыграннага, а тым больш — знойдзенага ў архівах. Паслухаўшы іх, усе пераконваюцца, што ты прапануеш сапраўды цікавыя для тамтэйшай публікі творы, — і прымаюць твае прапановы.

Гэта лухта, быццам наша музыка там не патрэбная! Ды і як яны могуць замаўляць тое, чаго не ведаюць? Вось і трэба знаёміць іх з нашымі творами. Да прыкладу, калі выбіраў, што сыграць са старадаўняй беларускай музыкі, прапанаваў імпрэсарыя паслухаць псалмы Сімеона Полацкага і Васіля Цітова, знойдзеныя шчытак з планкамі невядомага аўтара — песняспевамі Вялікага тыдня, дзе аплкаваюцца пакуты і смерць Хрыста (гэтыя творы мы ўжо выконвалі ў Камернай зале нашага Вялікага тэатра). І калі нямецкі імпрэсарыя пачуў тыя музычныя дыяменты-перліны, дык пагадзіўся са мной, што гэта невядомае музыка вышэйшага пара-

атрымаўся геаграфічна, тыпалагічна, рэпертуарна разнастайным. Першы канцэрт “На пачатку было слова” з’яўнаў музыкантаў з доктарам філасофіі і тэалогіі Ірынай Дубянецкай, якая са сваімі навуковымі каментарыямі выступіла ў ролі маёй сувядучай.

— Праграма вылучалася і сваім азначэннем: “музычнае прысвячэнне Марціну Лютэру і Францішку Скарыну”.

рыжыравалі напераменку і з удзелам выдатнага трамбаніста Жака Мажэ (Францыя — Швейцарыя). А праграма “Дзень Лютэра. Дзень Рэфармацыі” (як і першая, з Дзяржаўным камерным хорам Беларусі пад кіраўніцтвам Наталлі Міхайлавай) прагучала манументальным фіналам юбілейнага года. Усе тры канцэрты адбыліся ў вялікай зале Белдзяржфілармоніі.

чараваць людзей найлепшай беларускай музыкай сусветнага значэння. Другая — адкрыць грамадству мноства забытых помнікаў даўніны, нядаўна выяўленых у архівах (дарэчы, гэта не толькі мае знаходкі, але таксама нашых знакамітых даследчыц Волгі Дадзіёмавай і Святлены Немагай). Нарэшце, трэцяя мэта — інтэграваць беларускую культуру ў еўрапейскую і сусветную прастору. Бо мы

лава Манюшкі, якое будзе святкавацца налета. З гэтай нагоды правядзём цэлы шэраг разнастайных музычных імпрэз. Але хочацца, каб увага была звернута не толькі на яго музыку, а яшчэ і на звязаную з кампазітарам матэрыяльную спадчыну. Найперш гэта Смілавіцкі палац, дзе кожная цаглінка памятае, як узрастаў будучы гений. На Захадзе вельмі цэнніцца аўтэнтыка, і вельмі важна яе захаваць пры рэстаўрацыі, якая цяпер адбываецца. Гэта прыцягне куды больш турыстаў, у тым ліку замежных.

Спадчына Манюшкі належыць некалькім краінам — і наогул усяму свету. Але, разам з тым, гэта брэнд Беларусі — як і Скарына. Таму яго творы павінны гучаць не толькі ў юбілейныя дні, а рэгулярна. Цягам гэтага і наступнага канцэртнага сезонаў мы зробім усё ад нас залежнае, каб так і было. Трэба “разагрэць” цікавае грамадства да яго асобы і творчасці, прывучыць да думкі, што ён не які-небудзь замежны, а беларускі творца — і ніякіх перабольшванняў тут няма. Манюшка і нарадзіўся пад Мінскам, і гадаваўся тут, і першыя свае опусы, уключаючы оперы, таксама тут ствараў. Невыпадкова Рыгор Шырма пісаў: калі чуеш музыку Манюшкі, здаецца, бы знаходзіўся на вясковым (!) свяце недзе паміж Мінскам і Слуцкам. Цікава, што нават польскія музыканты сёння больш адэкватна ўспрымаюць беларускае Манюшкі, чым некаторыя айчыныя дзеячы культуры.

— Развітаўшыся са Скарынам, вы пераходзіце да Манюшкі?

— Не зусім. Мы іх, калі хочаце, яднаем як нашу агульную нацыянальную спадчыну. У сувязі з гэтым у мяне нарадзіўся рэкламны слоган: “Манюшка — наш Скарына ў музыцы”. Вядома, гэта зусім іншая эпоха, але паводле значнасці культурнага ўнёску і ўплыву на наступныя пакаленні паралелі будучы цалкам дарэчнымі.

Ёсць і некаторыя іншыя планы на гэты і наступны сезон. Яны звязаны, зноў-такі, з 500-годдзем — толькі не Скарыны, а каранавы Боны Сфорцы, якая так моцна паўплывала на кантакты Італіі і Беларусі. Бо гэта была не адно польская каралева, але і княгіня Вялікага Княства Літоўскага. Плануюцца паездкі ў Італію, адкуль яна родам. І, наадварот, прыезд у Беларусь лепшых італьянскіх спецыялістаў па паркавым мастацтве, каб адрадыць італьянскі сад у Мірскім замку, які мы будзем агучваць музыкай. Гэта будзе і працяг беларуска-італьянскіх сувязяў, і чарговае пазіцыянаванне нашай культуры, нашай краіны як еўрапейскай, роўнай сярод астатніх. Такой я і бачу сваю місію.

дку — нахшталт беларускага Пергалезі.

І гэта не перабольшванне! Калі мы маем беларускія нотныя зборнікі, надрукаваныя праз пяць дзясяткаў гадоў пасля таго, як было ўвогуле вынайздзена нотадрукаванне ў свеце, гэта сведчыць пра перадавы пазіцыі нашай культуры ў тую праўдзю зорную эпоху.

— Мы пачалі размову з вашых замежных выступленняў, але колькі адметных імпрэзаў вы ладзіце ў Беларусі! Толькі за мінулы год я налічыла з пяць розных праграм, якія не паўтаралі адна адну і сталі асновай больш як 20-ці канцэртаў. І ў кожным — вялікія ды маленькія адкрыцці забытай сёння музыкі.

— Мінулы год прайшоў пад знакам 500-годдзя беларускай кнігі — вельмі ёмістага і шматзначнага. Бо гэта юбілей не толькі айчыннага кнігадрукавання і Бібліі Скарыны, але таксама і еўрапейскай Рэфармацыі. Так, наш першадрукар не быў кампазітарам, але ж можна — і трэба — было данесці яго эпоху праз музыку. Згаданы вамі цыкл праграм, які ахопліваў розныя музычныя калектывы — ад ансамблевых да аркестравых і харавых —

Адпаведна, вы правялі паралелі між двума імёнамі...

— Для нашага народа вельмі важна ўспрымаць айчынную культуру ў кантэксце еўрапейскай і сусветнай, бо гэта дае разуменне яе глыбокіх каранёў і высокіх дасягненняў — не праз нечыя словы, а праз уласныя адчуванні. І ў гэтым сэнсе постаць Скарыны — феноменальна яркая. Я параўнаў бы яго не толькі з Лютэрам (а яны былі амаль аднагодкамі), але і, да прыкладу, з больш старэйшым за іх Леанарда да Вінчы — па той дзейнасці, якая змяніла далейшае развіццё культуры. Таму першае аддзяленне складала музыка беларускага і еўрапейскага Рэнесансу, уключаючы творы з Нясвіжскага канцыяналу і харалса самога Марціна Лютэра, а другое — фундаментальныя багаслоўскія шэдэўры Баха і Гендэля. Гэтыя кампазітары, зразумела, завяршалі эпоху Барока, але ідэалы Адраджэння і Рэфармацыі заставаліся для іх найвялікшай эстэтычнай каштоўнасцю.

Былі яшчэ праграмы Tuba mirum з духавым аркестрам “Няміга” пад кіраўніцтвам Аляксандра Сасноўскага (мы з ім ды-

— А ці часта вам удаецца выступаць з такімі праграмамі па-за межамі сталіцы?

— Часам удаецца. Адметны канцэрт быў, да прыкладу, у Полацку, у сценах былога Езуіцкага калегіума. Ігралі і для дзяцей — скажам, у Мар’інай Горцы. Разам з кіраўніцтвам Мірскага замка заснавалі асобны фест — LUX Mirum (гэтак жа, як калісьці ў адноўленым палацы Агінскага ў Залессі правялі 12 розных праграм, удыхнуўшы жыццё ў адроджаныя сцены). Некаторыя турысты прыезджалі туды па некалькі разоў — менавіта каб пачуць музыку ў адпаведным эпасе інтэр’еры. Кожны канцэрт меў унікальную праграму і непаўторны каларыт дэталей. Выказаю сардэчную падзяку спадару Юрыю Усціновічу за рыцарскі даспех з ягонаў калекцыі, які так гожа аздобіў адзін з нашых канцэртаў да 500-годдзя ў зале Акадэміі музыкі. Удзячны многім класікам беларускага мастацтва, якія ўпрыгожвалі жывапіснымі палотнамі інтэр’еры залы філармоніі, а таксама гісторыку Антонію Бокуну за ўсебаковую падтрымку.

Усе гэтыя праграмы пераследалі тры галоўныя мэты. Першая — захапіць, за-

не проста граем прыгожую музыку, мы напаўняем кожны канцэрт важнымі ідэямі і сэнсамі, якія падкрэсліваюць, што Беларусь — гэта паўнаватарская еўрапейская краіна з багацейшай унікальнай культурай, але драматычнай гісторыяй. Наша задача — узвышаць наш народ, дапамагаць яму духоўна расці, пераадолюючы часы забыцця сваёй прафесійнай культурнай спадчыны.

— Аляксей, вы граеце ў аркестры нашага Вялікага тэатра, паралельна выкладалі ў Акадэміі музыкі, некаторы час працавалі ў Дамаску. І пры гэтым кіруеце адразу некалькімі недзяржаўнымі калектывамі высокапрафесійных музыкантаў, што існуюць пры Беларускам саюзе музычных дзеячаў: трыа “Вытокі”, якому больш за 15 гадоў і якое ў асобных праектах разрастаецца да буйнога ансамбля, і аркестрам Capella Academia, які гэтаксама пры неабходнасці пераўтвараецца з камернага ў сімфанічны. Пры такой інтэнсіўнасці працы ў вас, пэўна, ёсць не толькі бліжэйшыя, але і далёкасяжныя планы.

— Так, мы пачалі ўжо рыхтавацца да 200-годдзя з дня нараджэння Станіс-

Марта ЛУБЯНІКАВУ і Уладзіміра ГОЛІКАВА называюць заснавальнікамі айчыннай анімацыі, бо ў 1971 годзе муж і жонка пераехалі з Душанбэ ў Мінск і зрабілі пілотную серыю першага ў краіне мультфільма — лялечнага “Нязнайкі-паэта”. Яны ж фактычна першымі ў Беларусі распачалі яшчэ і дзяяфільмы вырабляць.

Вераніка МОЛАКАВА

“30 — 40 КАПЕЕК ЗА СТУЖКУ”

Захавалася нямала стужак, на завяршальных кадрах якіх змешчаны лагатып Нацыянальнай кінастудыі з удакладненнем — Майстэрня дзяяфільмаў, горад Мінск, праспект Францыска Скарыны, 98. Марта Аляксандраўна працавала на “Беларусьфільме” з 1971 па 1996 гады. Уладзімір Аляксандравіч хоць і з перапынкамі, але ў такі самы час. Разам яны прынялі ўдзел у стварэнні і працы той майстэрні, што існавала ў сталіцы з 1990-га па 1996 год.

— У 1990 годзе Міністэрства адукацыі даслала на кінастудыю ліст з просьбай вырабляць дзяяфільмы, — узгадвае Марта Аляксандраўна. — Гэта адразу быў запыт па канкрэтных тэмах. І такім жа чынам мы працавалі на працягу некалькіх гадоў: нам дасылалі тэмы і тэксты, нашы рэдактары, мастакі і аператары працавалі з матэрыялам, а потым гатовыя дзяяфільмы перадаваліся ў крамы “Глобуса” (Беларускага рэспубліканскага гандлёвага аб’яднання — “К”), дзе прадавалі розныя тавары для школы. Там ужо любы чалавек мог набыць сабе патрэбныя стужкі.

— Здаецца, 30 — 40 капеек за адну, — дадае Уладзімір Аляксандравіч. Спачатку ён дапамагаў жонцы парадамі па арганізацыі працы, затым сам далучыўся да працэсу як мастак.

— Натуральна, усе мы ў той час глядзелі дзяяфільмы з дзяцінства і ведалі, што гэта такое, амаль у кожным доме быў дыяпраектар, але ніхто не ўяўляў адрознення, з чаго пачынаць, калі рабіць такія стужкі самім — асабліва ў тэхнічных пытаннях, як працаваць з плёнкай і што рыхтаваць да здымак, — кажа Марта Аляксандраўна, якая ўзначаліла майстэрню. — Таму я ездзіла кансультавацца на “Дзяяфільм”, дзе мне падрабязна ўсё расказвалі і паказвалі.

З 1933 па 1993 год маскоўская студыя была галоўным вытворцам дзяяфільмаў на тэрыторыі Савецкага Саюза. Штосьці рабілі і кінастудыі Ленінграда, Ташкента і Тбілісі, а таксама кіеўская “Укркінахроніка”, толькі не ў такім вялікім аб’ёме. Але калі там выпускалі пераважна казкі і іншыя літаратурныя творы, то беларуская майстэрня мусіла выконваць перадусім асветніцкія задачы і вырабляць адукацыйныя стужкі для школ.

Пакадравы разбор

Гісторыя беларускіх дзяяфільмаў — словамі стваральнікаў

“ДЗЕЦЯМ ДРЭННА НЕ МАЛЮЮЦЬ”

На працягу шасці гадоў у Мінску выпускалі дзяяфільмы некалькіх кірункаў: вучэбна-школьныя (“Расліны свет лясоў Беларусі”, “Правілы дарожнага руху”, “Энергія сонца на службе ў чалавека”, “Вялікае Княства Літоўскае”), экранізацыя казак (“Рыгор Барадулін — дзецям”, “Як курочка пёўніка ратавала”, “Як грыбы збіраліся на парад”), стужкі з экалагічным ухілам (“Буслінае лета”, “Падарожжа па дэндраарыі батанічнага саду”, “Царства жывёл”, фільмы па беларускай нацыянальнай культуры (“Архітэктура Беларусі XI — XVI стст.”, “Францыск Скарына”, “Старадаўнія цацкі”), а таксама па сусветнай мастацкай культуры (“Мастацтва скіфаў”, “Антычнае мастацтва. Старажытны Рым”, “Рамантызм у творчасці заходнееўрапейскіх мастакоў”).

— Я запрасіла рэдактарам Рагнеду Раманоўскую — дачку Кузьмы Чорнага, — распавядае Марта Аляксандраўна. — Яна займалася тэкстамі на беларускай мове. Мастацкім рэдактарам была Ірына Волкава, якая прыцягнула да працы іншых мастакоў.

— Дзецям дрэнна не малююць — бралі толькі прафесіяналаў, — адзначае Уладзімір Голікаў. — Гэта была сур’ёзная арганізацыя, дзе вучобай не займаліся. Туды адрознення прыходзілі людзі, якія даўно ведаюць, як трэба трымаць аловак.

З майстэрняй супрацоўнічала Кацярына Паплаўская, Алена Лось, Наталія Суства ды іншыя мастакі.

“ЗДЫМКИ І ПРАЯЎКА — САМЫ СКЛАДАНЫ ЭТАП”

Спачатку рэдактары адаптавалі тэкст, якім суправаджаўся кожны кадр дзяяфільма. На гэтую працу адводзілася каля тыдня.

— Па кожнай тэме быў асобны аўтар, з якім непасрэдна і звязваўся рэдактар, бо немагчыма ж самому ведаць усё і пахіміі, і па мастацтве, — тлумачыць Марта Аляксандраўна.

там жа пераводзілі ўсё ў пазітывы. Колькі трэба для тыражу, столькі стужак і рабілі. Здымкі і праяўка — самы складаны этап працэсу. Але перад тым як растыражываць любую стужку, папярэдне яе адглядала так званая мастацкая рада — група, якая працавала над дзяяфільмам, супрацоўнікі Міністэрства адукацыі. — Пільна сачылі за колерамі, асабліва калі гэта тычылася тэм, звязаных з творамі сусветнага мастацтва, правяралі парадак кадраў, абмяркоўвалі, наколькі выразная і зразумелая гісторыя, якую мы прапануем глядачу. Адрознення прымалі не ўсё, — адзначае Марта Аляксандраўна. На саму студыю дзяяфільмаў працаваў асобны цэх упакоўкі.

Ужо па сабраных тэкстах, ілюстрацыях і рэдактарскім плане мастакі рыхтавалі макеты дзяяфільмаў.

— Мне давалі канкрэтнае заданне, таму імпрывізацыя была выключана — для кожнага кадра патрэбны ж тэматычныя малюнак, — кажа Уладзімір Аляксандравіч. — Унізе макета на спецыяльнай паперы прыклеівалі тэкст, але галоўнае месца ўсё адно адводзілася ілюстрацыі.

Далей ужо справа ішла за аператарамі.

— На камеру ўсё запісвалі ў цэху камбініраваных здымак, — кажа Марта Аляксандраўна. — Часцей за ўсё, кінааператарам быў Фарыд Міграну. Таксама з намі працаваў Юрый Мільтнер. Макеты, здаецца, змяшчалі пад шкло і здымалі на звычайную каляровую стужку Kodak. Нега тывы праяўлялі ў лабараторыі,

абходны, — узгадвае Марта Аляксандраўна. — Тады акурат у школьную праграму ўвялі новы прадмет — сусветную мастацкую культуру, але што паказаваць дзецям, якія выявы? Нічога не было, падручнікаў не хапала. Дзяяфільмы сталі выйцем. Нам дзякавалі: “Вось цяпер я іду на ўрок і мне ёсць што паказаць, мне не трэба раскажываць пра карціны і скульптуры на пальцах”.

Але, нягледзячы на вялікі попыт на адукацыйныя стужкі, у 1996 годзе беларускі “Дзяяфільм” вырашылі зачыніць.

— Так, паступова з’явіліся ўжо відэафільмы, і набыць тэлевізар стала лягчэй, але школам усё гэта яшчэ не было даступна, — кажа Марта Аляксандраўна. — За дзяяфільмамі непасрэдна да нас ехалі настаўнікі і з Гродна, і са Слоніма, і з розных вёсак з просьбай: “Ну прадайце нам, калі ласка! Нам вельмі трэба”. А мы ж не маглі так зрабіць — па дамоў з Міністэрствам адукацыі заўжды перадавалі стужкі толькі ў спецыялізаваныя крамы, копіі захоўваліся на складзе. У выніку ўсё адтуль раздалі людзям, якім гэта яшчэ было патрэбна на той момант, але я тады ўжо не працавала на кінастудыі.

Пасля 1996 года і да пенсіі Марта Аляксандраўна з Уладзімірам Аляксандравічам разам з прыватнымі выдавецтвамі займаліся выпускам дзіцячых кніг — некаторыя мультыплі-

Уладзімір Голікаў і Марта Лубянікава.

— Маскоўскія калегі падказвалі мне нават тое, як лепш разразаць і ўпакоўваць стужкі. Нам жа і форму для пластыкавых баначак трэба было распрацаваць “з нуля”, каб перадаць яе на якое-небудзь прадпрыемства, — узгадвае колішні кіраўнік майстэрні. — Адным з іх быў торфабрыкетны завод каля Усяжа. Лецішкетна нашай сам’і знаходзілася непалалёк, я прыйшла і проста папрасіла: “Дапамажыце”.

“ЗА ДЫЯФІЛЬМАМІ ДА НАС ЕХАЛІ З ВЁСАК”

Невялікая студыя выпускала за год каля паўсотні дзяяфільмаў.

— Усе настаўнікі казалі, што такі матэрыял ім вельмі не-

кацыйныя гісторыі ператварыліся ў серыі казак. Цяпер ёй 76, яму — 86. Дома заснавальнікі беларускай анімацыі і дзяяфільмаў часам пераглядаюць архівы з эскізамі, спісамі выпушчаных стужак ды газетнымі выразкамі пра “вялікі падарунак школам”.

— Чулі, што менавіта апошнім часам моладзь чамусьці стала цікавіцца дзяяфільмамі — артысты паказваюць іх глядачам на старых дыяпраектарах, чытаюць казкі да іх, — дзівіцца Марта Аляксандраўна. — Не ўяўляю дакладна, у якой форме гэта адбываецца, але цікава было б убачыць. Можна, так модна цяпер стала? Няхай і нашы стужкі возьмуць — гэта ж гісторыя беларускага кінамастацтва, можна сказаць.

КАРЦІНА

Нінэль Шчасная напісала карціну “Пад сонцам”. На ёй побач з высокім сланечнікам выструнілася дзяўчынка. А яшчэ была цэлая процыма самага сапраўднага святла. Карціна так уразіла мастакоў, што ўсе яны адразу ж закахаліся ў таленавітую Нінэль. У яе закахаліся не толькі тутэйшыя мастакі, але і мастакі з Японіі. Яны купілі ў Шчаснай шмат карцін і звезлі іх у далёкую-далёкую Японію.

Пагалоска, што Нінэль Шчасная стала вядомай і прызнанай мастачкай у недасяжна-далёкай Японіі, вельмі радавала тутэйшую публіку. Тая першая і яркая закаханасць у Шчасную засталася з ёй на ўсё доўгае жыццё. Бо, на добры розум, мастаку, каб яго любілі і паважалі, дастаткова напісаць адну выдатную і запамінальную карціну.

ЗАКАХАНАСЦІ

Старэйшыя мастакі расказвалі, што ў Нінэль Шчасную былі закаханыя ледзь не ўсе мужчыны ў багемным Мінску 1960-х. “Нават Барыс З. быў закаханы ў Нінэль!” — шэптам казаў мне архітэктар Алег Хадька і прымружваў закуляраныя вочы, як самы сапраўдны вучоны кот. Тое пачуццё Барыса З. мусіла быць — дый было — аргументам у распевах пра абаяльнасць і прыгажосць мастачкі Шчаснай.

Я тую маладую прыгажосць не заспеў. Для мяне Нінэль Іванаўна была проста і абаяльнай жанчынай, якая сябрывала з маёй маці. Але я верыў старэйшым калегам, бо ілгач пра фантастычную прыгажосць Нінэль і закаханасць у яе графіка Барыса З. не было ніякага сэнсу.

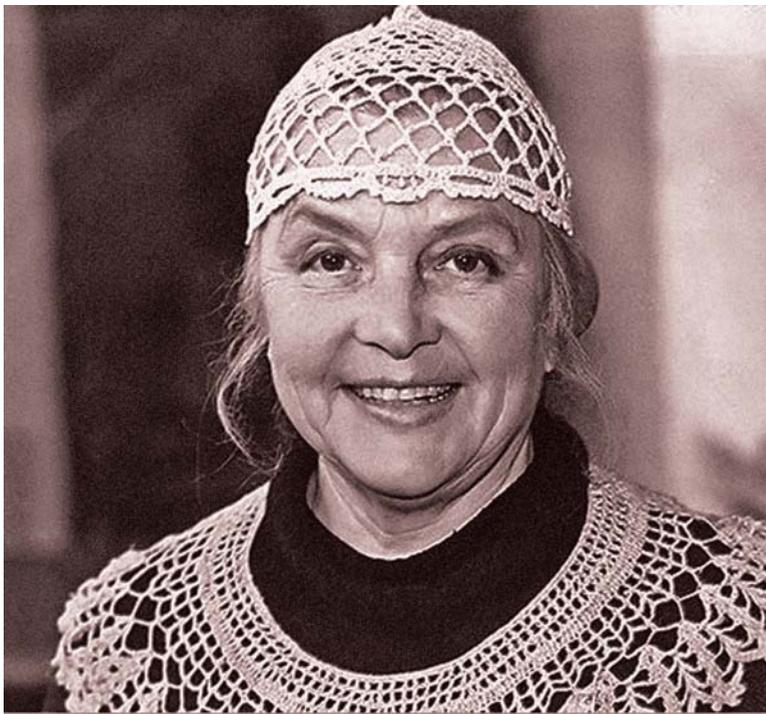
ЖОРЫК

У мастацкай вучэльні я хадзіў у адну групу з Жорыкам Шчасным. Ён быў апантаным маляваннем, але блытаў зялёны колер з чырвоным. Жорык быў такім брутальным дальтонікам, што замест агніста-чырвонай морквы мог намаляваць моркву жоўта-зялёную. Акрамя малявання, нашага Жорыка мала што цікавіла, таму па большасці агульнаадукацыйных прадметаў ён атрымліваў “двайкі” і “калы”. Добра, што ў мастацкай вучэльні выкладчыкі пеццілі менавіта мастакоўскія здольнасці, і Жорыку дазволілі правучыцца ўсе чатыры гады.

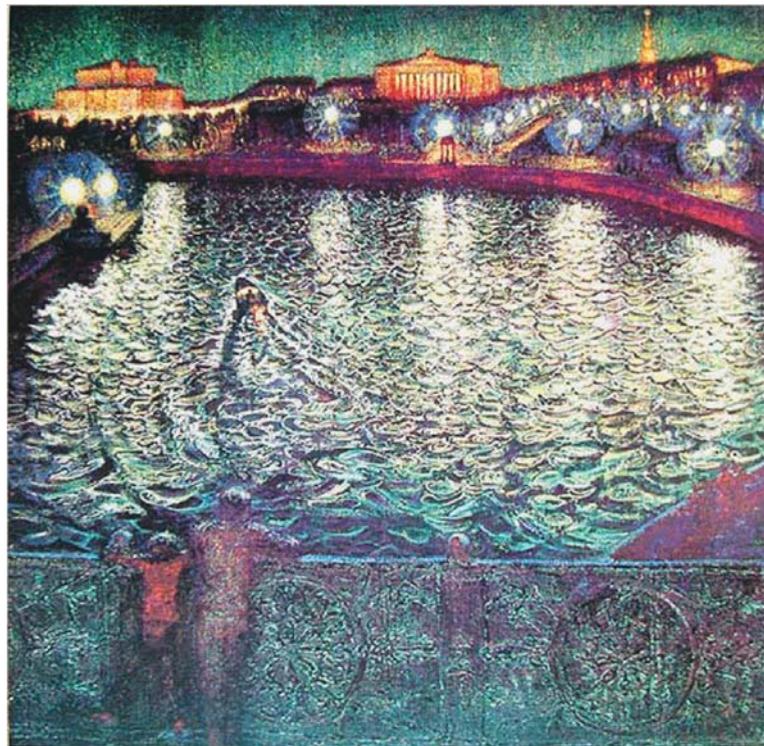
Ён ганарыўся тым, што меў адметныя артыстычныя здольнасці. А яшчэ Жорык Шчасны ганарыўся тым, што носіць прозвішча вядомай і паважанай мастачкі. Ён нават спрабаваў даводзіць, нібы з’яўляецца далёкім сваяком Нінэль Іванаўны, але хлусня хутка выкрылася. Жорык з Нінэль быў толькі цёзка па прозвішчы, але нават гэтага хапала для гонару.

МАКСІМ ТАНК

Паэт Максім Танк даволі спакойна ставіўся да разнастайных эксперыментаў у выяўленчым мастацтве. Ён неаднойчы абараняў нашых авангардыстаў.

Словы пра мастачку Нінэль Шчасную

“Агні вечаровага горада”.

Наогул, я ведаю толькі адзін выпадак, калі Максіму Танку не спадабалася карціна, і ён прылюдна яе пакрытыкаваў. Гэты быў ягоны партрэт, напісаны Шчаснай. На тым партрэце Максім Танк стаяў побач з Куляшовым. “Нашто мяне намалявалі побач з нябожчыкам? Побач з нябожчыкам я стаяць не хачу...” — сказаў Танк на адкрыцці выставы. Шчасная, вядома, моцна перажывала, лічыла сябе вінаватай. Думаю, што ў словах Максіма Танка была крытыка не толькі Шчаснай, але і паэта Куляшова, які побач з жывым і вясёлым Танкам заўсёды выглядаў каменным і халодным, як манумент.

СВЯТОЧНАЯ СЕРАДА

У кожнага мастака ёсць свой улюбёны і найгоршы дзень на тыдні. Нехта любіць працаваць у нядзелю, камусьці ўдаецца вызваліць панядзелак для заняткаў любімай справай, хтосьці з захапленнем працуе цэлую ноч з суботы на нядзелю.

У вядомых мастакоў шмат прыхільнікаў, якія прыходзяць у майстэрню, сядзяць там доўга і замінаюць працаваць. Апошнім часам праблема з прыхільнікамі вырашаецца лёгка, бо ў горадзе паадкрывалася безліч кавярняў. Цяпер мастак можа з журналістамі ды мастацтвазнаўцамі сустрэцца ў іх. Раней кавярняў і бараў у Мінску было мала, таму і гарбату, і каву, і віно з гарэлкай мастакі пілі ў майстэрнях. Шмат хто праз гэта і спіўся.

Каб меней піць і меней пуськаць у сваю майстэрню чужых людзей Нінэль Шчасная прыдумала сабе Святочную сераду. Менавіта ў сераду Шчаснай працавалася кепска, і яна вырашыла ахвяраваць гэты дзень для сустрэч з сябрамі ды рознымі патрэбнымі людзьмі. “У свае пяцьдзясят я зразумела, што вельмі мала напісала карцін. Замест таго, каб пісаць, я сядзела за сталом з сябрамі. Цяпер я сяджу з сябрамі толькі ў Святочную сераду...” — казала мне гасцінная Нінэль Іванаўна.

Два разы я трапіў на Святочную сераду да Шчаснай. За

келіхам чырвонага віна там вяліся павольныя гутаркі пра мастацтва і паэзію. Гутаркі мяне не ўразілі, а таму змест іх хутка выветрыўся з памяці. Мяне ўразіла каляровае шкло, якога было поўна ў майстэрні Нінэль Іванаўны. Яна тое шкло раздорвала. Маёй маці Нінэль падаравала вялікую зялёную кветку, адлітую на шклозаводзе “Нёман”. Маці ганарылася той кветкай і ўсім расказвала пра Нінэль і яе гасцінны дзень — Святочную сераду.

ВЫКЛЮЧЭННЕ

Большасць людзей пераканана, што манументы, роспісы, вітражы, як і ўсё астатняе мемарыяльнае мастацтва, ствараюцца на стагоддзі і нават на тысячагоддзі. Таму назіраць за зблліцём фрэсак і разбураннем каменных помнікаў цяжка. На-

СПЕВЫ

Скажы, з кім ты спяваеш, і я скажу — хто ты. Думаю, што гэта правільнае вызначэнне чалавека. Ты тое, што ты спяваеш. У маладосці я шмат спяваў. Спяваў з аднадумцамі і сябрамі, для любімых жанчын, на вяселлях. Можна казаць, што маё пакаленне песеннае.

Шкада, што з мастачкай Нінэль Шчаснай я спяваў толькі аднойчы. Гэта здарылася ў Пішундзе. Я адпачываў у пісьменніцкім доме творчасці. Беларускаў сярод адпачывальнікаў набралася шмат. Таму і ўзнікла ідэя зрабіць на беразе мора беларускую вечарынку. Мужчыны паняпрыносілі павыкіданага морам ламачча і расклалі вогнішча. Жанчыны накрылі на посцілцы імправізаваны стол. Па шклянках разлілося і выпілася абхазкае лёгкае светлае віно. Мы выпілі і заспявалі. “Купалінка”, “Касіў

ват тады, калі выявы на знявечаных фрэсках і героі пабітых помнікаў табе не падабаюцца. Усялякае руйнаванне — цяжкае відовішча. Толькі малаадукаваны хам ці вандал можа радавацца шалёнаму руйнаванню, якое ў цывілізаваным грамадстве павінна быць акуратным і спланаваным дэмантажам.

У нашым Мінску шмат што дэмантуюць і руйнуюць. Былі знішчаны вітражы маіх настаўнікаў Вашчанкі і Стэльмашонка, было зруйнавана пано Кішчанкі, знішчаны роспісы Літвінавай. Перабудоўшчыкі гатэля “Беларусь / Свіслач” у Crowne Plaza збіраліся выкінуць на сметнік і вітраж Шчаснай.

Разгубленую і зніякавелую, сустрэў я Нінэль Іванаўну каля гатэльнай перабудоўлі. Яна скардзілася, я раіў напісаць ліст у абарону твора. Вітраж у гатэлі

Ясь канюшыну”, “Ой рана, на Івана”... Мы спявалі ўсё грамчэй і грамчэй.

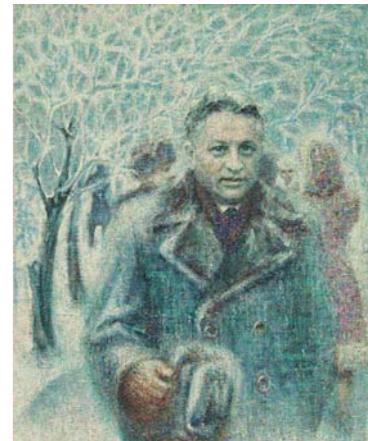
Спявалі Нінэль Шчасная і яе муж Іван Бурсаў. Спяваў паэт Міша Шэлехаў. Спявалі Іван Чарота і Мікола Мятліцкі... За сняданкам нас віншавалі розныя пісьменнікі і казалі, што ніколі не чулі, каб беларусы так зладжана спявалі. Пра грузінскія і ўкраінскія спевы ведалі ўсе, а беларускія — пачулі ўпершыню. Шчыра прызнаюся, мы і самі здзівіліся, што ў нас так добра атрамалася. Пазней у размовах з Нінэль мы заўжды згадвалі свае спевы на беразе Чорнага мора, каля вялікага вогнішча пад зорным небам.

НАСТА

Першая адукацыя, якую мне пашчасціла атрымаць, — настаўнік малявання. Таму ўсё жыццё я некага вучу маляваць і пісаць лірычныя дзённікі. З тымі, хто малое, я абавязкова разважаю пра літаратуру, а з тымі, хто піша, — хаджу на выставы і ў музеі.

Апошнім часам на выставы я хадзіў з вучаніцай Настай. У Нацыянальным мастацкім музеі я папрасіў яе выбраць адну карціну, якая спадабалася ёй найбольш. Для школьніцы, якая ўсё жыццё праймалася спортам, а ў музеі і тэатры не завітвала, задача была не з лёгкіх. Відавочна, Наста стамілася, прайшоўшы ўвесь наш не такі ўжо і малы музей. Мне думалася, што ёй спадабаюцца японскія кімано ці романтичныя і натуралістычныя нацюрморты Хруцкага. Але Наста выбрала партрэт пісьменніка, які выканала Нінэль Шчасная. Прызнаюся, я не чакаў такога выбару і таму моцна парадаваўся за Насту і яе прыродны густ. Прыемна, калі ў настаўніка і вучаніцы ёсць супадзенне ў выбары ўзорных рэчаў.

Адам ГЛОБУС,
мастак, літаратар

Партрэт Іван Шамякіна.

захаваўся. Адбылася хай і маленькая, але перамога мастака над вандалізмам, і я ёй трохі ганаруся. Разумею, гэта толькі выключэнне з агульнага правіла. Манументальныя творы і мемарыялы выконваюць ролю дэкарацый, на фоне якіх выступаюць дзяржаўныя правадыры. І змяняюцца разам з імі. З’яўляюцца новыя дэкарацыі, новыя манументальныя і мемарыяльныя творы, зробленыя нібыта на вякі, нібыта на тысячагоддзі.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава "Айчыне служым!" (да 100-годдзя Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь) — да 15 мая.
- Выстава "Тэрыторыя зямных надзей" (творы традыцыйнага карэйскага жывапісу Мінхва) — да 27 мая.
- Выстава "Уладзімір Хадаровіч. Жывапіс" (да 70-годдзя мастака) — да 22 красавіка.
- Фотавыстава Міхася і Кацярыны Аракчэевых "Людзі адной зямлі" — да 15 мая.
- Выстава "Мовай акварэлі" Валерыя і Міхаіла Свістуновых — з 26 красавіка да 21 мая.
- Выстава графікі Аляксандры Паслядовіч (1918 — 1988). Да 100-годдзя з дня нараджэння. Да 20 мая.
- Выставачны праект "Айвазоўскі і марыністы" — да 1 чэрвеня. У рамках праекта ў выхадныя дні працуе танцавальны перформанс "Жывапіс. Рух. Танец".
- Пачатак усіх хараграфічных выступленняў — у 17.30.
- Вечар памяці, прысвечаны творчасці народнага мастака Беларусі Мая Данцыга — 24 красавіка. Пачатак а 17-й.
- Таксама на працягу месяца (да 20 мая) дзейнічае пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў мастака з фондаў музея.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Выстава фатаграфіі Маргарыты Трэнінай (творчы цыкл "Феі") — да 17 мая.
- Музычны вечар "Вясновыя мелодыі" з удзелам ансамбля "Натхненне" — 26 красавіка. Пачатак а 19-й.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянныя экспазіцыі.
- "Лаза як песня" (сумесная

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

выстава майстра лозапляцення Алены Васільеўны Гурэцкай і яе вучняў) — да 20 мая.

■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломаляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
- Акцыя "Вольнае піаніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Выстава графікі Сальвадора Далі "Боская камедыя" — да 1 мая.
- Сумесная выстава скульптара Сяргея Аганавы і мастака-графіка Ігара Гардзіёнкі "На адным полі ваяры" — да 30 красавіка.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Выстава "Спартыўны алфавіт" — да 22 красавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Часовая экспазіцыя "Чалавек. Космас. Беларусь" — да 26 чэрвеня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 2 жніўня.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

- Выстава "Сафарты парк" — да 31 жніўня.
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квэст".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычныя зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
- Выстава "Свет аўтарскіх лялек" Сяргея Драздова — да 27 красавіка.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Майстар-класы:
- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святрдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Персанальная выстава маладога фатографа Вары Лебядзенкі "Чалавек. Без межаў" — да 29 красавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

- Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянныя экспазіцыі.
- Часовая экспазіцыя "Чырванасцяжная Беларуская ваенная акруга. Гісторыя ў асобах", прысвечаная 100-годдзю Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — да 25 мая.

■ Часовая экспазіцыя "Пётр Машараў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49. Палацавы ансамбль

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Выстава "Жамчужыны Чорнай Панны" — да 7 мая.
- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.
- Пастаянныя экспазіцыі.
- Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянныя экспазіцыі.
- Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні".
- Выстава "Духоўныя вытокі малой радзімы" — да 23 красавіка.
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".
- Квэст "Таямніца двух куфраў".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Музейныя заняткі.
- Музейная фотапляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя "У любові да роднай зямлі", прысвечаная 100-годдзю выдання паэмы "Сымон-музыка" і 95-годдзю выдання паэмы "Новая зямля".
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянныя экспазіцыі "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце

■ 28 — "Пакуты ад здоровага сэнсу" (камічная прыпавесць) С.Рубэ. Прэм'ера.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 21 — "Брэменскія музыкі" В.Ліванава, Ю.Энціна. Пачатак аб 11-й.
- 21 — "Жураўлінае пярэ" (прыпавесць) Д.Кінасіта, Пачатак а 18-й.
- 22 — "Адважны кравец" братаў Грым (спектакль Калінінградскага абласнога тэатра лялек). Пачатак аб 11-й і а 14-й.

і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.

- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Персанальная выстава Нікаса Сафронава "Вясна ўражанняў" — да 22 красавіка.
- Выстава "Вачыма плаката: мастацтва Балкан" — да 22 красавіка.
- Выстава "Браніслаў Пілсудскі (1866 — 1918). З Сахаліна да Закапанэ. Этнаграфічнае падарожжа" — да 13 мая.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянныя экспазіцыі па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава "МотаВелаМінск. Двухкалэсная гісторыя" — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава жывапісу "Правілы гульні Віктара Зубарава" — да 6 мая.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Прырода Лідчыны".
- "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выстава "Майстэрня заслужанага Беларускага Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера".
- "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...".
- Мемарыяльны пакой Валянціна Таўлая.
- Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
- Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
- Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".
- Выстава "Надзейны шчыт краіны".
- Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
- Выстава "Жыве мая ліра нова!"

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДУКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянныя экспазіцыі: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстава скульптуры і арт-аб'екта "Форма часу" — да 23 красавіка.
- Выстава "Беларусь і Эквадор: дружба культур — дружба народаў" — да 25 красавіка.
- Інтэрактыўная фотавыстава "Аб'ектыўныя эмоцыі" — з 28 красавіка да 3 мая.

УВАГА!

ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!

Звяртайцеся:
+375 17 286 07 97,
+375 17 334 57 41 (факс)
kultura@tut.by

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 25 — "Багема" (опера ў 4-х дзях) Дж.Пучыні. Прэм'ера.
- 26 — "Кяханне і Смерць" (балет у 2-х дзях) П.Бюльбюль аглы.
- 27 — "Пікавая дама" (опера ў 2-х дзях) П.Чайкоўскага. У партыі Германа — заслужаны артыст Расіі Міхаіл Губскі.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- 21 — "Залатое сэрцайка" (інтэрактыўная казка) С.Навуменка. Пачатак аб